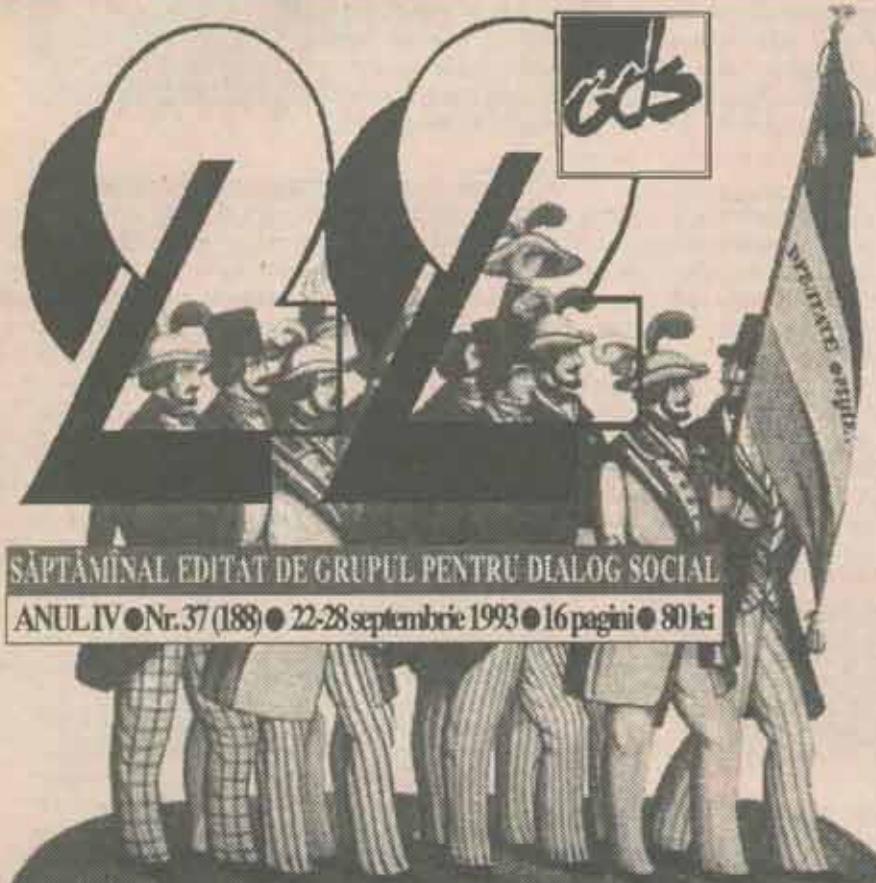

1989 a fost un nou 1848

Adrian Niculescu

pag. 11

Adrian
Severin

pag. 8-9

Ranchiuna
ca
practică
politică

Începînd de luni 27 septembrie, emisiunile postului de
RADIO EUROPA LIBERĂ
vor putea fi recepționate
la București și pe
frecvența FM de 94,2 MHz
zilnic între orele 18.00-22.00

Gabriel Liiceanu
Prefață
la o
întîlnire

pag. 15

A FI REFUGIAT ÎN ROMÂNIA

Un reportaj de
Lucian
Mîndruță

pag. 5

GABRIEL ANDREESCU

Frontiere: interne, externe

În săptămîna care a trecut principalul eveniment de politică internă a fost o acțiune de politică externă: vizita ministrului de Externe ungar, Geza Jeszenszky.

Vizita s-a desfășurat sub semnul bunăvoiinței. Partea maghiară a primit un întreg depozit de documente, privind revoluția din 1956, aflat în arhivele românești. S-au semnat mai multe acorduri – unul privind evitarea dublei impozitări. S-a decis deschiderea a două noi puncte de frontieră. Având în vedere importanța practică, dar și simbolică, a transparentei granițelor, invitația Guvernului român și drumul făcut de ministrul de Externe al Ungariei la București devin cea mai substanțială contribuție în raporturile româno-ungare. Mai este de văzut care va fi votul parlamentarilor unguri, cind se va pune în discuție cererea de aderare a României la Consiliul Europei. Pe termen mediu, se ridică problema tratatului româno-maghiar. Recunoașterea de către Ungaria a actualelor frontiere este factorul de dezamorsare a istoriei care a făcut din extremiștii români arbitrul în jocurile politice. Să existe o legătură între atacurile PUNR la adresa președintelui Iliescu, respectiv, pretențiile acestuia de participare la guvernare și această deschidere spre vecinul din vest? Vecinul a cărui graniță ar putea deveni frontieră Europeană federală?

Este cu atât mai interesantă vizita ministrului de Externe ungar cu cît ea vine imediat după scandalul Memorandum-ului UDMR. Ca și altădată, trebuie să remarcă lașitatea politică ce se manifestă cînd intră în discuție temele naționale – pentru că nu este vorba intotdeauna de diletantism. Partenerii CDR (reacția extremiștilor nemeritind a fi luată în seamă) au reacționat prompt și și-au mediatizat pozițiile. În mod ciudat, Memorandum-ul nu a fost criticat pentru ceea ce trebuia criticat, și invers.

Conform protocolului CDR, chestiuni de politică de genul celor atacate de UDMR trebuiau dezbatute în Convenție. Nefăcind-o, UDMR a incălcat înțelegerile.

O altă greșală, tot de natură politică: Memorandum-ul cere, e drept, sub o formă elaborată dar nu mai puțin limpede, ca România să nu fie acceptată în Consiliul Europei. Cred că este în interesul minorităților în general și al celei maghiare în particular ca România să devină membră CE.

Mai sunt și alte puncte discutabile. Romii au nevoie, probabil, de o discriminare pozitivă, dar nu maghiarii. Conceptul de auto-determinare este folosit ca un slogan: trăindu-l în sensul fidelității etnice, și nu în cel al autonomiei locale, reprezentanții UDMR își creează mai curind un handicap.

Dar în rest, Memorandum-ul repetă lucruri pertinente, uneori elementare și culmea, tocmai acestea sunt criticate. Observațiile de natură legislativă și politică constituie un adevărat proiect de schimbare de care CDR ar trebui să profite. Prin formulările din Constituție (art. 1 și art. 4) minoritățile au, într-adevăr, un statut de rangul doi. Formula "statului unitar național" este și învechită – subiectul statului fiind cetățeanul, nu etnia –, este și neadecvată: cum să aplici această idee într-un stat cu un procent de 20% minorități? Si PAC și PL '93 consideră formula amintită drept o garanție a integrității, neluind în seamă întregul articol (1) din Constituție, care afirmă, mai departe, caracterul "indivizibil".

Cum greșelile reciproce nu se scad ci de adună, este de prevăzut că Memorandum-ul va influența pe lungă durată relația dintre UDMR și CDR. Dacă astfel de "documente" se vor repeta – aşa cum se aude în subsol – este posibil ca între UDMR și actualii săi parteneri politici să apară o graniță – deplasind prin asta și granița dintre PDSR și PUNR. Frontierele politice interne se schimbă. Si intră sub puternica influență a frontierelor dinspre exterior. Ca și altădată în istoria României, o bună politică internațională ajunge să echilibreze politica mizeră din țară.

De ce "22" nu mă mai interesează?

Am fost un cititor consecvent al revistei "22" în primul an de apariție. Anul trecut însă a survenit – dacă-i pot spune așa – "ruptura" în calitatea mea de cititor și de partizan al acestei reviste (...) determinată de articolul Gabrielei Adameșteanu în favoarea homosexualității. De fapt, am și trimis o scrisoare redacției pe care aceasta, într-un spirit "democratic", bineînțeles că nu a publicat-o. Acel articol m-a determinat să recitesc o parte din numerele precedente într-o optică nouă, surprinzătoare pentru mine care consideram revista – după cum se și autoîntitulează – de dialog larg și fără prejudecăți, optică definită de cîteva prejudecăți directoare și anume: ateismul în primul rînd, dat de o gîndire neexplicată de genul "noi suntem niște oameni moderni, inteligenți, cu o judecăță critică superioară asupra lumii și oamenilor care nu avem nevoie de ipoteza, perimătă, ținând de vremurile întunecatului Ev Mediu – existenței lui Dumnezeu"; o altă prejudecăță – poate neconștientizată de unii autori, dar programatică pentru revistă – constă în calificarea drept reacționar sau fascistă a oricărui opinie sau a oricărui autor naționalist sau cu poziții de dreapta. De fapt, pentru redacția revistei "22" cuvîntul "naționalist" are o nuanță peiorativă, descalificantă prin definiție. De aici respingerea în bloc a autorilor Constantin Noica, Mircea Eliade, Emil Cioran și bineînțeles, "culme a ororii", Nae Ionescu, autori care au îndrăzuit să fie mindri că sunt români și care, nu-i așa, se ocupau cu chestiuni – văi! – neglijențifice și obscurantiste, râu mirosoare pentru nasurile estetilor de la "22", precum metafizica, mistica sau religia. (...)

În ultimul an de zile am mai cumpărat – din ce în ce mai rar – revista "22" ca să constat, cu tristețe, că aceste caracteristici sunt în fundalul tuturor articolelor (...) Sincer, mă surprinde faptul că oamenii informați pot crede în proștiile ateiste și că nu înțeleg că fără Dumnezeu – îl citez pe Tuțea, un alt autor interzis de redactorii "22"-ului – omul nu este decât un animal rațional care vine de nicăieri și merge către niciunde.

Nu am speranță că va fi publicată această epistolă în revista "22", dar sper că veți avea răbdarea de a o citi, dacă într-adevăr caracterul "de dialog" al revistei este real.

Dumnezeu să vă aibă în pază!
Un fost cititor,

TRAIAN NICOLAE
Constanța

Vă scriu în numele unui număr mai mare de cititori care conspectează de la un număr la altul ceea ce li "electrisează" în revista "22", încercind să vă fac cunoșute unele opinii și propunerile căror, chiar dacă nu le veți împărtăși dvs. și colaboratorii revistei, dorim să le dați răspunsuri. (...)

1) În mai multe numere ale revistei sunt comentarii trunchiat unii reprezentanți din trecutul mai apropiat al culturii noastre, în operele căror se pune accentul în mai mare măsură pe aspecte ale specificului nostru național: N. Iorga, M. Eliade, Nae Ionescu etc.

Poate că unii din noi n-am reușit să înțelegem corect conținutul acestor articole, dar mi se pare că li se impună acestora accentul prea apăsat pe virtuțile naționale ale poporului nostru de-a lungul istoriei, din de înțeles că vinovăție de neîmplinirile și suferințele românilor în timp, să în primul rînd cotropitorii străini și, în al doilea rînd, reprezentanții minorităților naționale, în special evrei și greci, iar în Transilvania maghiarii.

Poate că, din patriotism exagerat, în momente istorice de contestare nedreaptă a drepturilor românilor în propria vatră, cărturarii amintiți, și alții ca ei, au exagerat și ei cîte puțin sau poate mai mult.

(...) Problema naționalităților conlocuitoare (sau a minorităților naționale) e ceva mai delicată dacă ne referim la unguri, evrei și greci. (...)

Arenășii evrei și greci, fanariotii, asasinii lui T. Vladimirescu, acel evrei din Basarabia care au lovit armata română pe la spate în 1940, crezind că rușii "eliberatori" le vor oferi raiul etc. sint doar cîteva mostre care ne arată că și minoritarii au greșit, unii nefini mai buni decît români.

Considerația noastră față de unii publiciști (istorici, sociologi, politologi etc.) ar crește mult mai mult dacă, în spiritul adevărului total, ar arăta meritele și defectele întregii opere a fiecărui cărturar român în contextul epocilor respective, dacă ar arăta cu curaj și lipsurile, în acest sens, ale celor care au greșit și din rîndurile minorităților naționale, pentru că nu-i posibil ca într-un "litigiu" între cel puțin doi parteneri nu mai unul să fie singurul vinovat.

Ne întrebăm dacă la ora actuală, cind țara arde-n foc, cum s-ar zice, să intre în ordinea zilei, în primă urgență, dezbatările despre cărturarii forfecăți în articolele vizate anterior. În cazul acesta, poate că ar fi fost mai firești analizele critice ale activității unor M. Roller, I. Vitner, Valter Roman, S. Brucan etc., care

au făcut mai mult râu României decît N. Iorga, M. Eliade, Nae Ionescu sau alții, dacă putem accepta ideea că aceștia din urmă au păcătuit față de poporul nostru. (...)

2) Pentru că, în ultimul timp, revin în actualitate cărți și idei despre legionari, am dorit să aflăm în articole temeinic argumentate ce a fost râu (sau bun) în activitatea acestora, în epochă, și dacă apariția lor pe eschierul politic românesc interbelic nu are cauze mult mai profunde decît cele arhicunoscute, pentru că nu-i ușor de înțeles de ce i-au urmat cu atită entuziasm mulți intelectuali ai satelor și orașelor, tineri (studienți) și chiar tineri. Pe lîngă acele cărți românești care-i laudă, am dorit să citim în românește și părerile străinilor despre ei. (...) Adevărul în acest sens poate că ar impune mai multă luciditate chiar și tinerilor de azi în pericol de a se lăsa racolați de unele mișcări de dreapta sau de partidele național-comuniste.

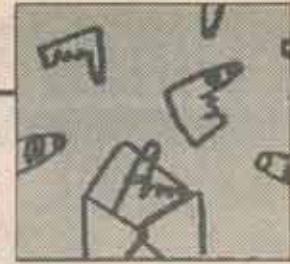
3) (...) Nici instituțiile de stat, nici partidele politice, nici instituțiile culturale și nici mass-media nu să gîndit să conceapă o strategie la nivel național care să înceapă educația civică-morală a întregii populații și tării în spiritul democrației, al statului de drept etc. Activitatea mass-mediei e haotică, pur comercială, dezorientând/derutind o populație care, neavînd criterii politice de discernămînt, nu știe care sunt "negrii" adevărăți sau "albi" dintre partidele și "politicienii" tării. Revistele cu adevăruri bune sunt cunoscute de puțini oameni care n-au cum să influențeze în bine restul populației.

O activitate culturală impulsionată metodic de la nivel central, de educare civică a poporului, după modelul celei interbelice, ar putea crea, treptat, acele instituții democratice, legi, moravuri și mentalități despre care se scrie atât de frumos în revista "22". (...)

Ce-ar fi ca dvs., colectivul revistei "22", să dați semnalul în acest sens și în mod abil, incluzând celelalte pirghii culturale să înceapă să acționeze în direcția aceasta? (...)

4) Tot o propunere "revoluționară": dacă vreți să măriți tirajul revistei și să aveți o mai mare audiență beneficiă în opinia publică. Încercăți să realizeați un autentic dialog social și în afara zidurilor Capitalei. (...) Nu vă temeți că veți coborî stacheta intelectuală a revistei dacă printre specialiștii publiciști veți intercală și intelectuali din lumea satelor și orașelor mai mici. (...)

N. TRĂNESCU
Buzău

Scrisoarea redactorului-șef al revistei

Între scrisorile care ni se adresează constant (să nominal, să redactezi "22", luată în bloc) am regăsit în mai multe o temă comună. Localitățile din care soseau scrisori erau diferite, diferită era și starea de spirit cu care cititorii noștri se așezaseră la masa de scris (unele porneau dintr-un sentiment de solidaritate prietenească și de respect față de efortul nostru, altele erau de-a dreptul resențimentare). Comun era interesul (ori hipersensibilitatea) față de relația dintre români și minoritățile naționale din România, privită nu atât dintr-un punct de vedere teoretic (în privința principiilor lumii pare să fi în genere de acord) cît în privința trecutului apropiat, mai ales cel vizând perioada interbelică, și implicarea unor mari personalități culturale în ideologii care n-ar mai trebui să aibă adepti în România de azi (m-am referit evident la o Românie care dorește într-adevăr să intre în Consiliul European, în Comunitatea Europeană, să primească mult-discutata clauză etc., pe scurt, la o Românie dormită să se integreze în lumea actuală după ce s-a anchilotat, o jumătate de secol în întuneric și irealitate).

Continuind linia europeană a culturii române (deci tradiția E. Lovinescu, nu tradiția N. Iorga) și străduindu-se să fie o publicație de cultură politică (tentativă deocamdată rămasă singulară în România, o spunem cu toată modestia), revista "22" a simțit permanent datorare să ajute cea mai dificilă parte a modernizării și democratizării României: schimbarea mentalităților – inevitabil tot atât de rămasă în urmă ca și mult-discutata industrie. Cu o consecvență care i-a fost recunoscută și de admiratori și de adversari (a fi consecvent nu-i deloc ușor în spațiul nostru), eu un avint pe care nu i-l pot numi decât tineresc, "22" a considerat de datoria sa să-și asume "temeie" cele mai dificile. Din '90 pînă azi unele au devenit locuri comune (de pildă recuperarea memoriei – procesul comunismului, reforma economică, societatea civilă etc.) altele au fost preluate și de alte publicații (legislația inadecvată pentru homosexualitate), iar altele, cum e cea căreia îi acordăm această pagină aici, sochează încă și creează frustrări. Aceasta este un semn că un dialog pe această linie trebuie început mai demult, oricum, el va fi continuat, peste limita pe care o pune spațiul aici, pentru că, începînd să vă scriu, mi-am dat seama că lucruri n-am apucat să vi le spun dumneavastră, cititorilor noștri, deși, la fel ca și colegii mei, le aveam în minte permanență.

În primul rînd că – în afara programului comun de a ajuta România ca să se integreze structurile lumii actuale – nu suntem un grup monocolor și infailibil. Diferențele dintre noi sporesc diversitatea de păreri ale GDS-ului. Avem uneori discuții în contradicție, polemicile răzbăt în paginile revistei ori se rezolvă, în mod democratic, prin vot. Să noi, ca și dumneavoastră, suntem ieșiti dintr-un întuneric de decenii, și pe noi uneori lumina ne rănește, suntem tentați să monologăm, ori să ne impunem părerea față de cea adversă etc. Revista "22" ne-a ajutat să ne schimbăm (așa cum sperăm că se întimplă și cu cititorii noștri) în sensul unei înțelegeri mai nuanțate a toleranței și a dialogului: dar acesta este un drum pe care abia l-am început și pe care sperăm să mai mergem mult timp împreună. Să încă se mai primește reproșul că revista de dialog nu cultivă dialogul; că punctele de vedere opuse nu-și găsesc suficient spațiu în revistă. În

această privință am făcut și vom mai face eforturi. Cind (cu nivel de argumentare și exigentă stilistică) opinile diferite vor corespunde "22"-ului, vom încerca să le acordăm spațiu, într-o măsură sporită. Dar nu trebuie uitat că publicații fac din flătarea joasă a sentimentului național, a ortodoxismului etc. un mod facil de a-și crea cumpărători și adepti și de a întreține în acest mod somnul primejdios al României.

"România își iubește intelectualii numai după ce mor" – iată o afirmație dură, care cuprinde o doză de adevăr. Atâtă timp cit trăiesc, marile personalități sunt mai puțin respectate în România decât în alte țări (ne putem explica și așa de ce ele nu s-au grăbit să revină din exil acasă). Dar iubire este ceea ce li se oferă după moarte? Această transformare într-un cumul de calități abstrakte și neutrăgătoare, în statui întangibile tâmpliate mecanic, în standarde ale unor groteske lupte politice (utilizarea continuă a lui Eminescu și un sacrilegu) îmi pare o înconunare a lipsei de respect de care marile personalități românești au avut parte pe tărîmurile noastre – după moarte într-o măsură la fel de mare ca și în timpul vieții. La această oră nu mai există în lume ierarhii încremenite și statui tepeșe de care nimeni nu mai are nici cheful, nici Îndrăneala să se apropie. Lipsa tabușilor, recitarea fără prejudecăți a trecutului face ca marile personalități să fie cu atât mai bine înțelese – chiar prin elementul de omenesc, de eroare inevitabilă. Să iubirea poate porni atunci de la alt nivel.

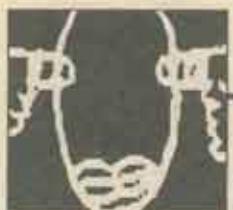
Nu distrugerea marilor personalități culturale (Mircea Eliade și George Călinescu sunt doi scriitori pe care li iubesc și care au însemnat mult în formarea mea) este ceea ce și-a propus "22", ci o mai bună cunoaștere a moștenirii lor. N-am reușit însă să publicăm decât cîteva intervenții, utile fără indoială, dar care au putut leza și au dat senzația de partialitate. Din nefericire, hărțile de istorie (și istorie a culturii) sunt încă pline de pete albe, instrumentele de lucru lipsesc, arhivele sunt necercetate, istoricii adevărați sunt puțini (resimțim adeseori golul lăsat de plecarea timpurie a lui Radu Popa).

Acea linie de tradiție culturală și politică la care ne raportăm (ea începe cu pasoptiști, continuă cu Maiorescu și Lovinescu) este destul de rar invocată în acest moment – de parcă tradiția românească nu ar fi reprezentată decât de linia autohtonistă. De parcă numai autohtonismul ar reprezenta România.

Tabloul istoric trebuie neapărat lărgit, contextele, nuantele introduse: să sperăm că ni se va da și șansa să-l facem împreună.

E adevărat, "22" nu împărtășește cultul actual pentru P. Tuțea ca scriitor, supraevaluat după opinia noastră în acest moment, deși îi respectă personalitatea și modul cum a rezistat la anii de suferință. Nică carisma lui Nae Ionescu nu a ajuns pînă la noi, deși nu-i contestăm rolul în epocă și influența asupra tinerilor interbelici. Așteptăm ca specialiștii să ne dea ocazia să ne referim și la el ca și la fenomenul legionar pe care pînă acum l-am cam ocolit. Vom încerca și diverse soluții pentru a răspunde interesului crescînd pentru fenomenul religios, fără a ne cantona însă doar la ortodoxism tocmai pentru că nu suntem, cum ni-s-a reproșat, un grup compact de atei; și nu-ți pune credință pe tarabă ni se pare însă primul gest de bun-simț al oricărui credincios.

Gavrilă Adameșteanu

ANDREI CORNEA

De cine apărăm astăzi “sărăcia și nevoile și neamul”?

Iată că, după o mai lungă perioadă de stabilitate impusă de sus, leul și-a reluat mersul descendent în raport cu dolarul. Iată că, în fine, Guvernul pare a se fi hotărât, după o cam lungă pauză de reflectie, să pună în aplicare decizia Consiliului minorităților de a introduce inscripționarea bilingvă în localitățile unde populația neromânească reprezintă cel puțin 30%. Nu este deloc greu să-ți dai seama că ambele evenimente sunt un rezultat al presiunilor externe: pe de-o parte, reîncepe negocierile cu FMI, iar delegația română condusă de dl. Mircea Coșea va trebui să transmită peste Atlantic mesajul că este dispusă să întreprindă ceva pentru liberalizarea cursului; pe de altă parte, la sfîrșitul lunii, candidatura României pentru Consiliul Europei va fi din nou discutată, iar un semn de bună-voință față de minorități pare a avea o greutate deloc de neglijat în luarea unei decizii pozitive de către forul de la Strasbourg.

Cele două evenimente amintite nu sunt decât ultimele într-o serie mai lungă și ele ne demonstrează că perspectiva Puterii (instalate parțial după 22 Decembrie 1989 și total după alegerile din septembrie) asupra democrației și a economiei de piață este, în chip precumpărător, cea a unui rău necesar, a unui obstacol ce trebuie trecut cu minime „pierderi”, fiindcă cei puternici din lumea de azi, ca și cei din cea de ieri, ar impune altora, mai slabii, propria lor viziune, iar cei puternici sunt astăzi democrațile occidentale.

Intr-un editorial mai vechi susțineam că dl. Văcăroiu este un „activist al reformei”. Voi am, prin aceasta, să afirm că domnia sa se comportă față de imperativile reformei aproape în felul în care s-ar fi comportat, în alte timpuri, față de imperativile planului cincinal sau cele ale economiei sociale. Cei care astăzi dețin puterea în România aplică reforma nu din convingere personală, nu fiindcă ar vedea în ea, ca și în

democrație, un lucru bun în sine, ci fiindcă acestea reprezintă, în ochii lor, cerința majoră a stăpînilor și a împăraților zilei, tot așa cum, cu câțiva ani în urmă, sistemul planificării centralizate era impus de alti împărați, puternici în vremea lor. După cum dl. Adrian Severin, în interviul din acest număr, observă, România tratează astăzi Consiliul European ori FMI-ul așa cum ieri trata Pactul de la Varșovia și CAER-ul: ca pe organisme supranationale instalate de o supraputere și amenințând grav suveranitatea și identitatea națională. Sunt organisme față de care nu te poți opune pe față, dar pe care, cu abilitate, le poți „păcăli”, sporindu-ți astfel spațiul de manevră.

Acest mod de a vedea lucrurile a fost instilat actualilor conducători ai României în timpul lui Ceaușescu, de fapt chiar din ultimii ani de domnie ai lui Gheorghiu-Dej și, din acest punct de vedere, ceea ce numim azi restaurație nu este, în fapt, decât perpetuarea aceleiași atitudini în condiții geopolitice schimbante. Trebuie însă neapărat adăugat că principiul unei simetrie între mariile puteri și tratarea cerințelor acestora în chip nediferențiat drept un rău necesar constituie unul dintre pilonii centrali ai naționalismu-

lui românesc din secolul XX, chiar și înainte de instalația comunismului: conform acestuia, România se află „în calea tuturor răutăților” și a imperiilor. Ca atare, ea ar trebui să se replieze către sine, să-și redescopere „ființa națională” și „rădăcinile”. Calitatele de bază pentru a face față în asemenea condiții ar fi rezistența la nou, dibăcia de a-l înșela pe străin, autohtonismul și principiul enunțat de Mircea Eliade al „retragerei din istorie”. Trebuie admis că această vizionă este împărtășită de foarte multă lume astăzi, și mă tem că are unii adepti chiar și printre adversarii actualei Puteri. Mai cu seamă în urma destulelor eșecuri ale reformei în varianta românească, mulți oameni de condiții și poziții sociale destul de diferite tind să vadă în reformă un fel de modă a timpului, ori un nou tip de uciză sosit din noile centre de putere ale lumii, la fel cum odinioară avea trecere „modă” sovromurilor și a planurilor cincinale.

A stabili însă o simtrie sau o echivalență între diferitele mari puteri este, de plano, fals. Nici măcar între dominația habsburgică din Transilvania, Bucovina sau Banat și cea tsaristă și sovietică din Basarabia nu se poate pune semnul egalității. Apoi este cu totul eronat să se vedeă astăzi lumea est-europeană sub dominația „sistemuilui american sau occidental”, așa cum ea era mai demult dominată de sistemul sovietic. Nu există măsură comună între totalitarism și democrație, între teroare și libertate, între economia planificată și cea de piață. Apoi, „capitalismul” nu reprezintă un „sistem” – după pertinenta observație a lui Ralf Dahrendorf, sau, dacă totuși dorim să păstrăm acest nume, trebuie neapărat să ne luăm multe precauții atunci cind utilizăm termenul. Nu există, în sfîrșit, un „imperialism american sau vest-european” în sensul în care a existat un imperialism sovietic sau german. Democrații occidentali sunt pacifisti și, mai întotdeauna, în defensivă. Egoismul lor național le determină să se închidă în oaze de bunăstare și libertate, preferind să ignore mai degrabă restul lumii, decât încercând să-l cucerească. De aici ezitările și complicațiile pe care le au aceste țări atunci cind se află în fața unei agresiuni, cind s-ar cuveni să-și folosească cu mai multă hotărire forța.

Ceea ce numesc aici „viziunea simetrică” sau „echivalarea puterilor” pornește, aşadar, de la o apreciere greșită a realității. Din punct de vedere practic, pe de altă parte, ea nu ține seama că menajarea unui „spațiu național de manevră” e cu puțină doar atunci cind interesele puterii suzerane pot fi contrabalansate prin legături cu alte puteri. Spre a-și afirma o anumită autonomie față de turci, Constantin Brâncoveanu a jucat „cartea habsburgică”; spre a-și asigura o oarecare independentă față de sovietici, Dej și Ceaușescu au jucat „cartea” chineză, ori iugoslavă, ori occidentală – ceea ce era perfect rațional pe atunci. Dar dacă Guvernul actual ar vrea să evite „Infeudarea” față de Occident, pe ce „carte” ar urma să joace? Cumva pe cea rusească? În fapt, Guvernul pare să credă că totul e să cîștige timp, să mai amfne, să mai întîrzie reformele. Poate că – gîndesc unii – „scăpăm și de data asta ușor”, poate că peste un an sau doi „nu ni se mai cere și cutare și cutare lucru”, „poate ne mai uită sau ne mai păsuiește sultanul”. Salvăm astfel – ce? „Ființa națională”? – nu. Ci doar mizeria, înapoierea, inadecvarea și, desigur, puterea actualilor guvernanti, care – speră ei – vor primi firman de domnie (citește: clauza, împrumuturi de la FMI, intrarea în Consiliul European etc.).

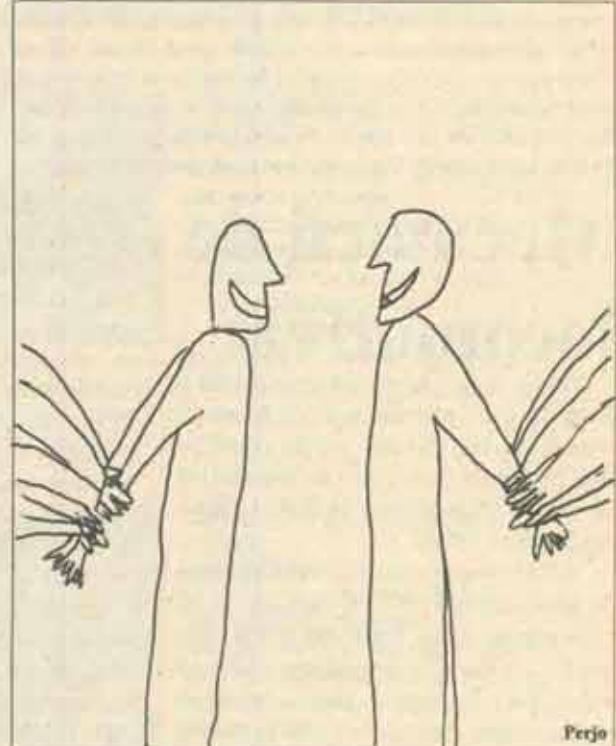
România nu-și mai poate permite, astăzi, nici să „se retragă din istorie”, nici să îngine cu aer sapiențial: „ce e val ca valul trece”, privind suspiciros spre Occident. Ea trebuie să abandoneze încercările penibile de a-și duce cu vorba partenerii, în care nu mai trebuie să vadă nici adversari și nici suzerani. În luptă cu Baiaziid, se putea recita, precum poetul: „eu îmi apar sărăcia și nevoile și neamul”. Dar cu Occidentul nu ne aflăm în luptă, iar entitățile naționale nu e cîtări de puțin în pericol. Să totuși, dacă vom privi cu obstinație spre Washington, Berlin sau Paris în același fel chior și spămos ca odinioară spre Istanbul și Moscova, chiar că vom izbuti pînă la urmă să apărăm „sărăcia și nevoile”. Cu alte cuvinte, nu vom mai scăpa de ele!

HORATIU PEPINE

Vizita domnului Jeszenszky

Vizita ministrului de Externe al Ungariei în România n-a părut să marcheze un progres în negocierile tratatului bilateral dintre cele două țări. Fiecare dintre părți a rămas cu fermitate pe pozițiile initiale. Ungaria dorește mai întîi garanții pentru anumite drepturi ale ungurilor în Transilvania, arătîndu-se astfel dispusă să accepte clauza cu recunoașterea reciprocă a frontierelor, în timp ce România pretinde mai întîi acceptarea clauzei, după care relaxarea, cel puțin psihologică, ar permite, în viziunea oficialităților române, și acordarea de drepturi suplimentare minorității maghiare. De altfel, actualul guvern de la Budapesta nu ar fi riscat o decizie majoră într-un moment preelectoral; oricare decizie ar fi putut fi explotată de adversari politici.

Și totuși, un episod în aparență legat numai de curtoazia diplomatică a dat culoare acestei vizite. Ministrul de Externe român a oferit omologului său un pachet cu documente privind revolta anticomunistă ungără din 1956. E vorba practic de trei dosare. Unul conține stenograma discuțiilor purtate între Gheorghiu-Dej și Ianoș Kadar. Al doilea cuprinde rapoartele trimise la București de Ambasada română de la Budapesta; evaluări ale evenimentelor dintr-o perspectivă pe care deocamdată nu o cunoaștem. Dincolo de valoarea istorică indubitatibilă a acestor documente, ele clarifică implicarea României în reprimarea mișcării anticomuniste din Ungaria. Documentele, s-a declarat oficial, provin din arhiva Ministerului de Externe, dar, la origine, avem de-a face cu dosare ale Securității și ale Ministerului de Interne condus de Alexandru Drăghici. Aceste dosare ar fi fost preluate din arhiva CC-ului în decembrie 1989. E posibil să mai existe și alte documente legate de '56, dar, dintre cele oferite d-lui Jeszenszky Geza, cel mai însemnat pare să fie protocolul prin care Securitatea română preluă de la sovietici pe primul-ministrul al guvernului neocomunist, Nagy Imre. Din momentul preluării lucrurilor încep să fie neclare. Cu ce intenții Imre Nagy este adus în România și de ce a ajuns iarăși în mîna sovieticiilor? Aici există mai multe versiuni, dar aceste documente probabil că dezvăluie adevărul despre cele întiplate. Putem spune totuși că partea română a oferit aceste documente invitînd la reciprocitate. Gestul diplomației române a fost gîndit și ca o recunoaștere implicită a erorilor din trecut și cheamă partea ungără la un gest de o sinceritate similară. Dl. Valeriu Tudor, director în MAE și răspunzător de Europa de Est, ne-a declarat că răspunsul așteptat de partea română este disponibilitatea părții ungare de a permite accesul la arhivele privind istoria Transilvaniei de dinainte de 1918, dar și la acelea care se referă la tot ce s-a petrecut după Arbitrajul de la Viena, între 1940 și 1944.

ILIE ȘERBĂNESCU
răspunde întrebărilor lui "22"

Cum am intrat în normal obișnuindu-ne cu inflația Cum să scăpăm de inflația anormală

Domnule Ilie Șerbanescu, în ce fel apreciați reacția populației la inflație?

Deși infestat de decenii cu ceea ce se numea "stabilitatea prețurilor" – existentă doar ca manifestare exterioră, pentru că altfel falsitatea ei pe fond răbufnește la suprafață prin alte fenomene (penurii, bursa neagră, salarii derizorii etc.) –, românul a dovedit o disponibilitate absolut remarcabilă de a se acomoda cu inflația. Și încă nu cu una "normală"! Nu este însă vorba doar de teribila sa capacitate de a se adapta la rău, rezultând din obișnuința sa cu răul. Ci de o minunată abilitate de a reacționa la inflație după normele omului parcă trăit de cind se știe într-o economie de piață. Întrucât, să fie clar, bună sau rea, inflația este una din cele mai formidabile școli pe viu ale economiei de piață.

Fenomen absolut normal – prezent în orice economie normală –, inflația stringe laolaltă, într-un mod extrem de relevant și ilustrativ, tot ceea ce constituie un proces economic: realizările și erorile trecutului, politicile din prezent, anticipările de incredere sau nefiindere asupra viitorului. Dacă inflația depășește limitele normale, înseamnă că se stă prost la toate aceste capitoare. Și la ultimul dintre ele se stă prost, de fapt, pentru că se stă prost la celelalte. Căci anticipările nu reprezintă decit reacții comportamentale firești la ce s-a întîmplat și ce se întîmplă. Astfel, guvernanții n-au de ce să se supere cumva pe anticipările agenților economici sau ale oamenilor de rînd, chiar dacă acestea ajung să aibă o contribuție copleșitoare în stimularea și proliferarea inflației.

Dacă lăsarea prețurilor de a intra în realitate a fost perceptată dureros, inflația și hiperinflația nu reprezintă un soc?

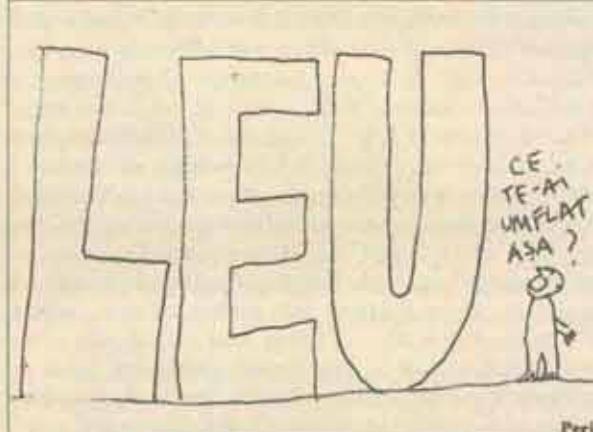
Da, desigur. Dar de ce, față de politicile promovate, ne-am mira că s-a intrat în extrema cealaltă, în hiperinflație? Liberalizarea parțială și treptată a prețurilor – indiferent de argumentele pro și contra – a avut o consecință pe care cu greu partizanii acestui tip de abordare o pot nega: a produs cumulat o creștere de prețuri mai accentuată decit ar fi fost în cazul unei liberalizări globale și dintr-odată. Căci prețurile au crescut în avalanșă: nu numai, ca efect, în urma fiecărei etape de liberalizare, ci și, tocmai ca anticipare, în perspectiva etapei viitoare. În plus, în condițiile în care liberalizarea prețurilor nu a fost asociată încă de la demarare cu liberalizarea "prețului tuturor prețurilor", adică a cursului monedei naționale, s-a intrat într-un cerc vicios rezultând din defazaj: sporirea prețurilor interne, însemnând o depreciere a leului, antrenează și o devalorizare externă a acestuia, după care scăderea cursului determină prin scumpirea importurilor un nou puseu inflaționist, care provoacă o altă devalorizare și.m.d. Și în fiecare "fază" elementul anticipativ alimentează cercul vicios. Cind supapa inflației a fost deschisă, s-a încercat în mod anormal să fie menținută închisă cea a somajului. Nu este de mirare că întreprinderile, reacționând în ultimă instanță firesc, au aruncat asupra prețurilor

toate curențile din propria activitate, nu numai nefăcând vreun efort de restructurare, dar nici măcar neîndînd la aceasta.

Ni se sugerează, de prin cercuri bancare și guvernamentale, că inflația românească ar fi cumva de vreun tip deosebit, ceea ce ar explica rezistența ei la diferite antidoturi. Se lasă, într-un fel, să se înțelege, printre altele, și că lupta antiinflaționistă nu dă rezultatele scontate pentru că agenții economici includ anticipat în prețuri efectele inflației despre care cred că va veni, iar particularii individuali se află într-o goană permanentă spre a se debarasa de lei în favoarea unor valori-refugiu, în special valută. Oare nu sunt normale asemenea reacții? Ce au făcut guvernanții pentru a determina agenții economici și oamenii de rînd să aibă în vedere alte anticipări? Este interesant cineva să-și țină într-adevăr banii la CEC sau într-o bancă atât timp cit dobînda nu acoperă măcar inflația? De ce ar face vreun cadou băncii? Sunt promovate, cu alte cuvinte, dobînzile real pozitive? Este liberalizat cumva cursul valutar măcar spre a se încerca, prin aceasta, să rupe cercul vicios inflație internă/devalorizare externă? S-a adoptat vreo măsură de reală disciplină financiară împotriva debitorilor de stat care au datorii niciodată rambursabile, dar pe care guvernul le numește diversionist "blockaj finanțier"? Aproape inutil de subliniat că existența unui segment falimentar în industrie – sursa ultimă a acestor datorii neachitabile vrednodată – este cauza structurală a inflației românești și că întreținerea sa trebuie plătită de cineva. Acel cineva este populația și o face tocmai prin inflație.

Nu cred că este necesar să insistăm asupra consecințelor dezastruoase ale inflației. Totuși, cum ar putea fi ea stopată?

Într-adevăr, asupra nevoii de a se jugula inflația nu trebuie insistat. În prezentă acesteia nu se poate întreprinde o reformă autentică. În plus, inflația face reforma neacceptată social. Nici relansarea economiei nu este posibilă, căci, datorită inflației, economisirea și deci constituirea resurselor pentru investiții sunt descurajate. Inflația deprimă activitatea investițională propriu-zisă, ca și apelul la credite în acest scop.

Într-un climat inflaționist, veniturile bugetare stau sub semnul incertitudinii, iar cheltuielile sunt afectate de degradarea semnificației reale.

Din păcate, cel mai nimerit prilej de a se scăpa de inflație care ne copleșește a fost pierdut. Acest prilej era oferit, de retragerea subvențiilor de preț în primăvară. Așa cum arătam la vremea respectivă în chiar paginile acestei reviste, într-un asemenea scop ar fi fost obligatoriu ca efectul de creștere a prețurilor antrenat de retragerea subvențiilor să-i fie asociat cel similar al absorbției în economie a cursului valutar devalorizat al leului, pentru a nu ne trezi, după numai două-trei luni, cu noi creșteri serioase de prețuri rezultând din această absorbție, care nu însemnau altceva decât "difuzarea" scumpirii importurilor în angenajul prețurilor interne. Mai mult, în scopul menționat, assimilarea trebuia făcută anticipativ, adică având dintr-un început în vedere previzibila scădere a cursului leului pe care o va fi produsă creșterea de prețuri rezultată din retragerea subvențiilor, precum și replica acestei scăderi în direcția unei noi creșteri de prețuri. În practică era vorba, concret, de a se introduce, pe piață bancară, un curs similar sau chiar supralicitant celui al pieței negre și, în paralel, de a se include în avans în prețurile interne efectul prognosat al acestei devalorizări. Ne-am fi găsit, într-adevăr, în fața unei creșteri sensibile de prețuri pe plan general, dar ar fi fost singura soluție pentru ruperea cercului vicios deprecierii inflaționistă internă/devalorizare externă a leului, cerc vicios de care altfel se riscă a nu se mai scăpa. Avantajele ar fi fost mai multe. Ducindu-se pînă la capăt nu numai liberalizarea prețurilor, ci și liberalizarea monedei naționale, s-ar fi încheiat și "inflația corectivă" venind dinspre devalorizarea masivă a leului. Aproape sigur – întrucât și ciclul inflaționist rezultând din abandonarea treptată a subvențiilor de preț se închide – ar fi urmat deci să intervînă apoi o temperare substanțială a inflației.

Din nefericire nu s-a procedat în modul arătat. Iar consecințele le vedem. Nici nu se închise să bine rânil inflaționiste produse de retragerea subvențiilor și a și izbucnit inflația venind dinspre devalorizarea leului. Creșterea prețurilor interne și devalorizarea externă a monedei naționale s-au realimentat în cercul vicios ruinător. Și sănsele de a se jugula inflația s-au depărtat din nou. Probabil abia în primăvară, cind apar eventuale noi oportunități de tolerabilitate socială (inexistente în prag de iarnă) pentru liberalizarea reală a cursului leului, să mai existe un alt prilej de a se evita alunecarea definitivă pe panta inflației dezastruoase, cu trei cifre anual, de tip latino-american. Și aceasta, numai dacă se va accepta a nu se mai face politică în economie, iar indispensabilei liberalizării a cursului valutar să vor fi asociate cîteva alte măsuri obligatorii, de la operaționalizarea dobînzilor real pozitive și integrarea pieței valutare, la introducerea instrumentelor de plată executorii din punct de vedere judecătoresc pentru datornicii de profesie, adică întreprinderile de stat nevisibile.

stării conflictuale". (...)

Pe de altă parte, disidența mecanicilor din București-Călători, semănătă de o afiliere suspectă la Confederația lui Miron Cosma, s-a ofilit: la 9 septembrie marea majoritate a mecanicilor din depoul de călători, care asiguraseră transportul pe timpul grevei, au decis afilierea la confederația de la Brașov. Ei au depus actele la Judecătoria sectorului 1 pentru a legaliza această dorință. La 14 septembrie, liderul lor, voind să verifice cursul dosarului, a constatat lipsa a... 70 de foi din dosar, cele mai importante, conținând liste cu semnături pentru afiliere.

TITUS LIVIU VULPE

Mecanicii de locomotivă

După ce au demonstrat că sunt o forță de care puterea are de ce să se teamă, curtați de mai multe confederații sindicale, mecanicii de locomotivă au hotărît să se afiliye la Blocul Național Sindical (BNS).

Aflind despre măsurile abuzive luate de administrația SNCFR exclusiv împotriva capilor ce au declarat greva (deși acest lucru ținea de competență exclusivă a Justiției), dl. Nigel J. Harris, membru al Consiliului Executiv al AEEU (Amalgamated Engineering and Electrical

Union), din Marea Britanie, a anunțat insărcinări cu supravegherea drepturilor omului ai Ambasadelor SUA și Marii Britanii la București. El a cerut acestora să facă demersurile necesare, pe cale diplomatică, pentru a se rezolva într-un mod uman problema grevășilor CFR. Ceea ce a cerut dl Harris de la autoritățile române era numai respectarea drepturilor omului.

În urma ședinței ținută joi 16 septembrie, la Brașov, FSLIMLR a dat publicitate unui mesaj, din care reproducem cîteva fragmente: "Ne exprimăm pe această cale totală nefiindere în noua conducere a SNCFR, care a luat decizia de îndepărțare din serviciu a celor mai reprezentativi și corecți lideri ai federației noastre. (...) Considerăm că prin

măsura luată și prin modul de解决are a celorlalte dosare, se dorește în continuare alimentarea stării de nemulțumire și tensiune. Precizăm că acțiunile care vor urma sunt rezultatul modului dictatorial care a rămas în stilul de lueru al conducerii. Consiliul de conducere al federației a hotărît terminarea actelor juridice de afiliere la "BNS" și a aprobat cererea sindicatului Mișcare-Comercial din SNCFR privind afilierea acestuia la federația noastră în ideea declanșării unei greve la nivel național în situația în care nu se soluționează actualele probleme, împreună și cu aceste sindicate. De asemenea, s-a hotărît să contactăm grupurile parlamentare, precum și organizații politice în vederea soluționării pe această cale a

LUCIAN MÎNDRUȚĂ

Refugiați în România

Până la primul război mondial, România a fost o țară de azil: în special sud-dunăreni (bulgari, greci, sirbi), transilvăneni, dar și italieni, armeni, germani, s-au stabilit în această țară unde se trăia, pe atunci, mai bine decât în multe locuri. După ultimul război, sute de mii de români au cerut și au obținut azil în străinătate. Țările găzdu erau în genere aceleia în care Constituția recu-

noștea dreptul oricărui om de a găsi refugiu în altă parte atunci cind este persecutat în țara lui. A găzdui refugiați a fost multă vreme o onoare și o dovadă a caracterului democratic al unei țări. Sărăcia și foamea au schimbat toate acestea. Și astfel, după revoluție, românilor au ajuns să privească la el acasă spectacolul trist al unei lumi în bejenie.

0,06% refugiați pe cap de locuitor

O estimare neoficială indică un număr de 15.000 de străini care trăiesc la această oră în România. În 1991, țara noastră a semnat convenții internaționale care ne obligă să acordăm azil celor care pot dovedi că nu mai au altă soluție. Statul român are o comisie specială care se ocupă cu înregistrarea cererilor de azil. Un birou al UNHCR – Înalțul Comisariat ONU pentru Refugiați – a fost deschis la București în 1992.

În România există la această oră aproximativ 1.500 de solicitanți de azil. Dintre ei, numai somalezii au primit acest statut. Imaginea străinului doldor de bani nu are nimic de-a face cu mulți dintre ei. Majoritatea, deși nu o vor recunoaște niciodată, sunt refugiați din motive economice și nu politice. O statistică a celor care au cerut ajutor suplimentar pentru a supraviețui – făcută de Înalțul Comisariat ONU pentru Refugiați – arată astfel:

Bangladesh:	174
Somalia:	145
Pakistan:	114
Iran:	8
Irak:	25
Sri Lanka:	46
Sudan:	6
Gabon:	1
India:	14
Liberia:	1

Cei mai mulți nu vorbesc limba română. Aproape toti afirman că sunt studenți, chiar și cei care la capitolul studii declară 4-5 clase. Autoritățile statului român le-au eliberat permise de sedere temporară. Deși nu o mărturisesc, toți vor să ajungă în Occident. Legal, acest lucru este imposibil.

În Țara Românească nu se moare de foame...

O dată la două săptămâni, un refugiat care cere ajutorul Națiunilor Unite primește 2 kilograme de cartofi, ceva fructe, detergent, săpun și şampon, zahăr, conserve, ulei (care a lipsit în ultima vreme de pe piata, și, ca atare, și din coșul refugiaților). Statul român asigură masă și casă celor care au primit statutul de refugiat. În această situație sunt somalezii care trăiesc în căminele de la Băneasa și de la Gocu. Cei-lalți măncă o dată pe zi la cantina CFR, unde masa este plătită de UNHCR – Înalțul Comisariat ONU pentru Refugiați.

Nici statul român, nici cei de la UNHCR nu le dau bani. Mulți au hainele cu care au venit în România. Alții au avut noroc cu ajutoarele primite de la misiunari. În fine, cei de la comisariatul ONU au speranțe ca în scurt timp să le poată furniza haine de iarnă. Cazarea este problema cea mai dificilă. Unii dintre străini – cei mai înstăriți – închiriază unele apartamente prin oraș. Deși au drept la muncă, puțini reușesc să-și găsească o slujbă. Atunci cind o găsesc, aceasta e de obicei la negru. Venitul pe care îl aduce nu depășește 30-40.000 lei.

Într-o vreme, ziarele anunțau că printre somalezii de la Băneasa bântuie SIDA. Știrea a fost puțin exagerată, ca să spunem așa. De fapt, lansând acest zvon, oamenii de bine au sperat că Ministerul Sănătății se va interesa de situația medicală a refugiaților. Nimeni n-a mișcat un deget.

Mohammed din Teleorman

Kazim nu a plecat de foame din Irak. De naționalitate kurdă, avea un atelier de croitorie într-o localitate în nordul țării. În timpul războiului, armata irakiană a întreprins un raid de pedepsire împotriva rebelilor. Locuința lui a fost făcută una cu pămîntul. Soția și copiii au rămas acolo. În aprilie, cind a plecat, încă mai erau în viață. Nu știe pe ce rută a ajuns în România. Împreună cu prietenul său Hammed, care este inginer, a încercat să ajungă în Occident. Până la urmă a rămas așa, la jumătatea drumului. Acum cei doi vor să facă un curs de contabilitate la Universitatea Populară și apoi să înceapă o afacere. Cursul costă

25.000 lei, bani pe care ei nu îi au. Deocamdată, nici UNHCR. Hammed arată bine și e îmbrăcat îngrijit. Îmi mărturisește că are o prietenă româncă la care stă. Știe ceva românește și crede că va mai rămâne o vreme aici. El este mai curios ca cazul resemnat.

O altă familie, din Bangladesh, a venit la centrul ONU pentru a cere viză olandeză. Capul familiei are un frate acolo. Un funcționar al UNHCR îi îndrumă spre Ambasada Olandei. Cei 4, părinți și doi copii, se arată sceptici; probabil că au fost deja la Ambasadă... Le vine foarte greu să înțeleagă realitatea: refugiațul nu își poate alege țara de azil.

Mohammed a venit să ceară abonament CFR. "Eu sun din Teleorman", ne spune, "și nu am bani să vin aici la fiecare două săptămâni să iau ajutorul... Până acum am venit mereu cu nașul, dar s-au făcut și școală și drăguțul...". Nici pentru el nu există deocamdată o soluție.

Băneasa – varianta română a raiului capitalist

Căsuțele din Pădurea Băneasa găzduiesc, după cum ne declară locatarii, circa 150 de somalezi. Ei sunt veterani refugiaților în țara noastră. Iarna care vine nu va fi o experiență nouă pentru dinsăi. Căsuțele sunt încălzite electric, iar cablurile nu au fost niciodată proiectate să reziste la utilizarea masivă a aparatelor de încălzit electric. Din această cauză, anul trecut una dintre ele a luat foc și a ars complet. Mobilierul este extrem de rudimentar, în cameră – care nu are mai mult de 10 metri pătrați – nu încap decât un pat și un dulap de haine. Un regoz rudimentar servește la prepararea ceaiului și a laptelei pentru copii.

Somalezii au învățat foarte bine limba română, iar unii, care mai muncesc la negru, și-au cumpărat chiar și televizor. Mincarea este asigurată de autoritățile române, care întrețin o cantină. Prin grija UNHCR, un medic îi vizitează în fiecare săptămână. Pentru medicamente însă sunt bani destul de puțini. În lipsa unei slujbe, mulți vegetează. Plictiseala e generală. Și din plăcile să apar alte probleme...

Abdi a cunoscut-o pe Maaka în tabăra de refugiați. Acum au o fetiță de 5 luni, al șaselea copil născut în tabăra de refugiați. Tânără cetățeană română de origine somaleză se numește Sulaha și, la fel ca și părinții ei, e mahomedană. Părinții ei s-au căsătorit în aprilie. Au fost la Primărie, și apoi la moscheea de la Pieptăni, unde seicul i-a unit întru Allah.

Cu ajutorul Ministerului Învățământului, copiii de aici merg la școală. Acolo învăță ca oricare alt copil român, adică în românește. Probabil că la întoarcerea lor în Somalia – dacă acest lucru se va întimpla vreodată – vor părea la fel de exotici pe căi par aici.

"Nu ne mai place în România", se pling somalezii, "nimici nu se mai interesează de noi." Sunt foarte nemulțumiți de oficialii cu care au venit în contact: "Ne-au spus că dacă nu ne mai place în România, să ne ducem înapoi în țara noastră. Nu putem merge acolo, e război și ne-ar putea mori..."

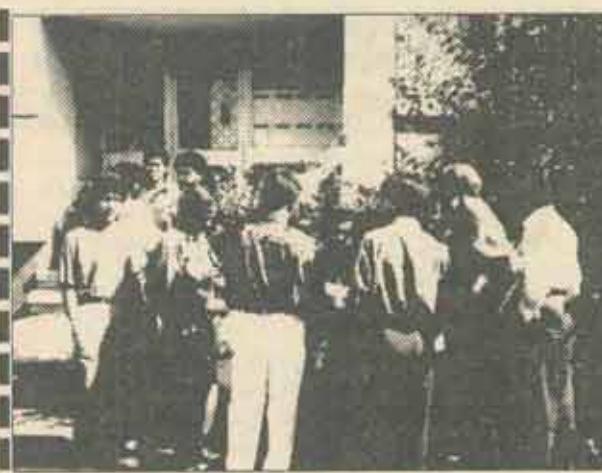
L-am întrebat pe Ismail care este părerea lor despre români. Mi-a răspuns cu serul unui bătrân sfătios dintr-un sat din Moldova: "Românii sunt așa, și mai buni, și mai răi, după cum este fiecare. Ca oameni. Dar noi nu avem probleme cu ei, pentru că ne știm că suntem somalezi... și Poliția ne cunoaște...!". Faysal și Ahmed îl aproba, inclinându-se cu gravitate capul.

În jurul lor, în Pădurea Băneasa, colonia de somalezi așteaptă cu o nepăsare orientală iarna românească.

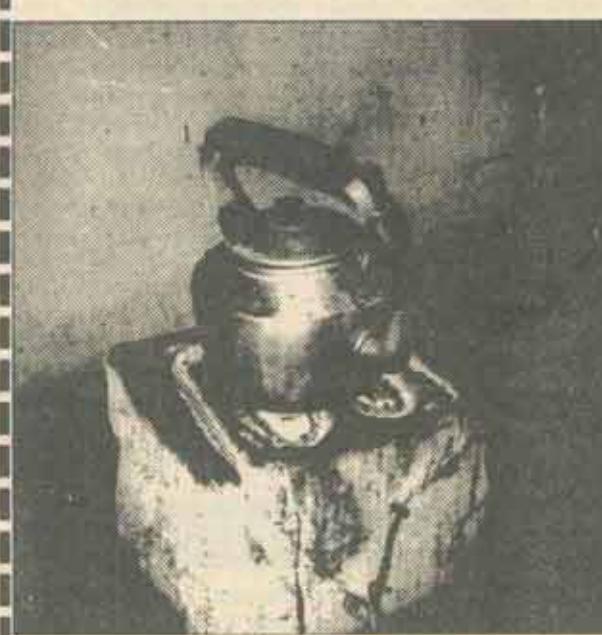
Fără titlu

Nu ONU trebuie să rezolve problemele acestor oameni. Potrivit Convenției 51, semnată și de România, țara care a permis intrarea lor trebuie să-i întrețină și să-i protejeze. Sigur, avem și noi dreptul să spunem că suntem atât de săraci încât nu ne putem permite să ajutăm pe nimici. Atunci însă, cum rămâne cu discursurile naționaliștilor și istoria glorioasă pe care am învățat-o în ultimii 45 de ani și din care aflăm că de bun și ospitalier e neamul nostru?

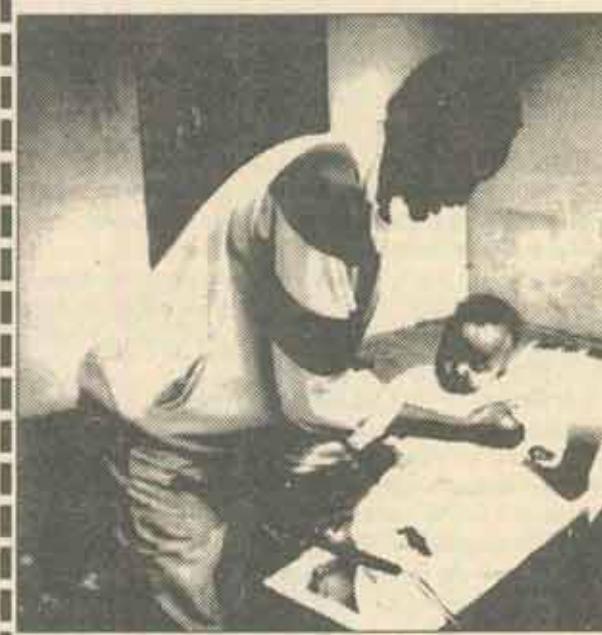
Răspunsul e destul de simplu de găsit, la cățiva kilometri distanță de București.

Coada de fiecare zi la Comisariatul ONU pentru Refugiați

Reșoul de BCA va intra fără îndoială în folclorul somalez

Sulaha, o tânără cetățeană română de culoare cu domiciliul în Pădurea Băneasa

Un prim pas spre integrare: moscheia de la Pieptăni e din ce în ce mai neîncăpătoare

MARTI 14 SEPTEMBRIE

• Miting AC împotriva corupției și minciunii

Alianța Civică a organizat în Piața Revoluției un miting sub deviza "Corupția și minciuna generează mizerie", la care au participat reprezentanți ai CDR, ai unor sindicate și cîteva mii de persoane. Toți vorbitorii au criticat actuala politică guvernamentală. Ana Blandiana a afirmat că va cere retragerea din Parlament a membrilor Convenției Democrate.

• Declarația de la Putna

Reprezentanți mandatați ai 19 organizații județene, precum și ai Senatului PNL, au adoptat o Declarație, la Putna, în care constată "lipsa de legitimitate a Biroului Permanent al PNL". Principalii vizuți sunt nou-veniți din fostul NPL. Inițiativa, care vădește un pronunțat interes de sprijinire a d-lui Radu Căpceanu, a fost apreciată că va contribui la dispersarea mișcării liberale.

• Dl. Măgureanu răspunde întrebărilor partidelor

În ședința comună a celor două Camere, directorul SRI, Virgil Măgureanu, a răspuns întrebărilor formulate de grupurile parlamentare pe baza Raportului SRI. Sintetizind, dl. Măgureanu a arătat că: nici un ofițer de Securitate compromis nu a fost incadrat în SRI; nu există agenți SRI în întreprinderi; SRI nu a fost implicat în constituirea și spargerea guvernelor; cazul Al. Drăghici reprezintă o nereușită; SRI a avut cazuri de surgeri de informații, dar elementele vinovate au fost îndepărtate.

• SNCFR a cîștigat procesul

La Judecătoria sectorului 1, instanța a apreciat că greva mecanicilor de locomotivă din 11-17 august a fost ilegală, dînd cîștig de cauză administrației SNCFR. Totodată, s-a apreciat că greva anunțată pentru 20 septembrie este prematură.

MIERCU 15 SEPTEMBRIE

• Vizita ministrului ungari de Externe

Geza Jeszenszky, ministrul de Externe al Ungariei, a sosit în România în cadrul unei vizite oficiale ce prevede întîlniri cu Președintea, reprezentanți ai MAE, lideri politici și ai minorității maghiare. Principalele probleme ce vor fi abordate sunt: clauza de intangibilitate a frontierei, cerută de Guvernul de la București; respectarea drepturilor minorității maghiare și deschiderea la Cluj a unui consulat maghiar.

• Acorduri economice româno-ungare

Ministrul de Externe al României și Ungariei, Teodor Meleşcanu și respectiv Geza Jeszenszky, au parafat Acordul pentru promovarea și protejarea investițiilor și Acordul pentru evitarea dublei impunerii.

• Președintele Iliescu în Mehedinți

Președintele Ion Iliescu a început o vizită de lucru în județul Mehedinți, unde s-a întîlnit cu conducătorii unor societăți comerciale, abordând probleme cu care se confruntă economia județului.

• Arhiepiscopul de Cluj în greva foamei

Inalt Preasfintia Sa Bartolomeu Anania, arhiepiscopul ortodox al Vadului, Feleacului și Clujului, a intrat în greva foamei pentru a protesta față de nerezolvarea cererii de retrocedare a unei clădiri ce a aparținut pînă la naționalizare episcopiei.

• Mecanicii din Brașov vor intra în grevă

Prin un comunicat dat publicării, Sindicatul Liber și Independent de la Depoul CFR Brașov anunță că de la 20 septembrie va aplica hotărîrea Conferinței Naționale Extraordinare din 2 septembrie.

JOI 16 SEPTEMBRIE

• Adoptarea Legii contractului de management

În procedură de urgență, Camera Deputaților a adoptat Legea contractului de management. Legea este de maximă importanță, deoarece urmărește precizarea obiectivă a agenților economici filantari și revigorarea activității economice. Pot încheia contracte de management societățile comerciale unde statul deține cel puțin 51% din capitalul social, precum și regiile autonome.

• Comisia de control împotriva corupției

Guvernul a hotărît constituirea unei Comisii guvernamentale de control al primului-ministru, în care vor fi inclusi specialiști din Ministerul Finanțelor (Direcția Generală de Control Financiar de Stat, Garda Financiară) și Ministerul de Interne. Această comisie va avea ca principal obiectiv depistarea cauzelor de corupție, evaziune fiscală, concurență neloială și orice nereguli prin care se aduc prejudicii economiei naționale.

• Senatul adoptă două proiecte de lege

Senatul a adoptat două noi proiecte de lege: primul, formulat în articol unic, se referă la completarea Legii 53/1993 pentru modificarea Codului de procedură penală și a Legii privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi; al doilea proiect a vizat regimul asigurărilor și reasigurărilor în România.

• Federația Mecanicilor de Locomotivă s-a afiliat BNS

Consiliul de Conducere al Federației Sindicale a Mecanicilor de Locomotivă a decis fuzionarea cu Blocul Național Sindical (BNS). Se intenționează astfel unificarea mișcării sindicale.

• Salariul minim brut asigurat și pentru particulari

Camera Deputaților a adoptat și un act normativ privind asigurarea plății salariului minim brut pe termen pentru toți angajații din sectorul privat.

• Ajutorul pentru Moldova loveste în CSI

Ajutorul acordat de Guvern Republicii Moldova a fost apreciat de dl. Mircea Druc, președintele PNR, drept "cea mai mare lovitură care s-a dat blocului agrarian de la Chișinău, filo-rus și pro-CSI".

VINERI 17 SEPTEMBRIE

• Președintele Iliescu în vizită de lucru

Președintele Ion Iliescu, însoțit de ministrul Agriculturii, de cel al Mediului și de consilierul Mișu Negrițoiu, a început o vizită în județul Argeș. Au fost purtate discuții cu directori ai principalelor obiective industriale din Pitești, cu oficialități locale. La un moment dat, în fața convoiului președintelui s-a aruncat un bărbat care avea asupra lui un cuțit, ce a încercat să protesteze astfel împotriva faptului că fusese concediat.

• Guvernul amâne problema inscripțiilor bilingve

Luind în discuție propunerea Consiliului pentru Minoritatele Naționale privind inscripționarea bilingvă în localitățile cu o pondere semnificativă a unei minorități naționale, Executivul nu a luat nici o decizie privind aprobarea acesteia. S-a hotărît doar ca Secretariatul General al Guvernului, Ministerul Justiției și cel al Finanțelor să analizeze competențele legale pentru adoptarea unei decizii în acest sens.

• Executivul are dificultăți cu gazele naturale

În ședința săptămânală a Guvernului, într-o analiză a situației economice a țării, s-a abordat și problema livrărilor rusești de gaze naturale, deoarece Rusia pare hotărâtă să întrerupă furnizarea dacă nu sunt fizice plățile necesare. Premierul Văcăroiu va face o deplasare la Moscova între 27-29 septembrie, unde va aborda și această problemă.

• PSDR: "V. Măgureanu și-a anunțat retragerea"

Conferința de presă a PSDR a debutat prin declarația președintelui acestei formațiuni, Sergiu Cunescu, care a precizat că "Virgil Măgureanu și-a anunțat efectiv retragerea, încheind astfel o primă epocă din activitatea SRI". Tot în opinia d-lui Cunescu, foarte curind urmează să fie numit un nou director SRI.

• Legi adoptate de Senat

La Senat a fost dezbatut și aprobat, în procedură de urgență, proiectul de lege privind completarea Legii pentru modificarea Codului de procedură civilă, a Codului familiei, a Legii Contenciosului administrativ și a Legii privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi.

• FMI acordă un imprumut Moldovei

Fondul Monetar Internațional a aprobat acordarea unui imprumut de 32 milioane de dolari Moldovei, pentru restabilirea economică și reducerea ratei inflației la sub 10% pînă la sfîrșitul anului.

• Acord guvernamental România-SUA

Comitetul pentru relații externe al Senatului american a aprobat acordul guvernamental dintre SUA și România privind încurajarea și garantarea reciprocă a investițiilor.

SÂMBĂTĂ 18 SEPTEMBRIE

• Dialog fructuos româno-maghiar

Cu o zi înainte de plecarea din România a ministrului de Externe ungár, dl. Geza Jeszenszky, surse ale MAE apreciază că vizita sa a constituit un factor important în normalizarea relațiilor dintre cele două țări. Deși nu a fost încheiat nici un acord politic și chiar dacă părțile s-au arătat inflexible în problema recunoașterii granițelor (România) sau a cererii de drepturi sporite pentru minoritatea maghiară (Ungaria), a contat predispoziția arătată pentru dialog.

pe scurt imâna politică

• Delegația Permanentă a PNL

Cu 45 de voturi pentru, 16 contra și o abținere, Delegația Permanentă a PNL a hotărît acordarea încrederei actualului Birou Permanent. Totodată, în majoritatea luărilor de cuvînt, delegații filialelor județene au dezavut Declarația de la Putna. A fost mandatată actuala conducere a PNL să continue tratativele cu PL'93.

LUNI 20 SEPTEMBRIE

• Delegație română la FMI

O delegație formată din 14 reprezentanți guvernamentali se află în Washington pentru a negocia cu Fondul Monetar Internațional ultimele condiții privind acordarea pentru România a unui nou imprumut din acordul stand-by. Din delegație fac parte ministrul de stat, Mircea Coșea, ministru Finanțelor, Florin Georgescu și președintele BNR, Mugur Isărescu.

• Program de guvernare creștin-democrat

PNTCD, prin intermediu deputatului Mircea Ciubăra, a făcut cunoscute cele mai importante puncte ale unui program de guvernare creștin-democrat. Acestea sunt: asanarea morală a țării, reducerea inflației sub 20%, reducerea somajului la 3-4%, asigurarea de venituri suplimentare pentru populație, reîntregirea țării.

• Teodor Meleşcanu la NATO

Ministrul român de Externe, Teodor Meleşcanu, s-a întîlnit la Bruxelles cu secretarul general NATO, Manfred Woerner și cu președintele Parlamentului European, Egon Klepsch. Au fost abordate probleme privind relațiile dintre România și NATO, precum și actualele chestiuni politice și de securitate europeană.

• Ordonanță privind TVA

Camera Deputaților și Senatul au adoptat ordonanță de urgență privind unele măsuri pentru aplicarea TVA și în care sunt stipulate produsele scutite de TVA.

• Ilie Verde în Irak

Președintele PSM, Ilie Verdet, se află în Irak, la invitația Partidului Baas Arab Socialist. Deplasarea sa are ca scop recuperarea creațelor datorate României și reinnoarea foștilor relații prietenești cu Irakul.

• Moldova are monedă națională

Începînd de astăzi, pe teritoriul Republicii Moldova a fost introdusă moneda națională – leul moldovenesc –, care este cotată la 1,5 lei pentru 1 USD.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC și CRISTIAN LUPU

PROTEST

Către,
Președintele României, Guvernul României,
Parlamentul României

Domnul Cristian Livescu, eseist și critic literar, scriitor cu reputație în viața literară contemporană, a cîștigat concursul pentru funcția de consilier-sfîr la Inspectoratul pentru Cultură al Județului Neamț, susținut în fața unei comisii ministeriale formată din toți directorii generali de direcție. Rezultatul concursului a fost omologat, legal, de ministru Culturii și dat publicității ca atare. Prefectul județului, domnul Alexandru Casapu, refuză avizarea pe funcție, conform legislației în vigoare, din motive oculte, susținînd să aducă pe post, considerat un adevărat "resort ideologic", un protejat fidel partidului de guvernămînt, fapt ce înseamnă deturarea evidențelor și o imixtiune flagrantă a politicului în cultură și administrația culturală prin decizii luate în sistem de "numiri" ca în vremuri de tristă amintire.

Considerăm că asemenea intervenții contribuie la degradarea culturii, constituind un atac fără la demnitatea scriitorului și a intelectualului român, a legalității statului de drept.

Printre semnatari: Laurențiu Ulici în numele Consiliului de Conducere al Uniunii Scriitorilor, Ana Blandiana, Liviu Antonescu, Liviu Ioan Stoiciu, Nichita Danilov, Dorin Spineanu, Daniel Corbu și alții.

ACTUALITATE

22

TIA SERBĂNESCU

Pașol na turbinca!

Scandalul care a însoțit dezbatările din Delegația Permanentă a PNL ilustrează, într-un registru foarte jos, dificultățile în care au fost impins cu incetul partidele de Opoziție: atât cele care au colaborat cu Puterea (MER, PDAR și fostul PNL-AT) – sau nu fost direct la putere, PD (FSN) – cît și, mai ales, cele care, dimpotrivă, n-au fost niciodată (PNTCD, PSDR, UDMR și PAC). În moduri diferite și în proporții variabile de la caz la caz, acestea n-au avut răgaz să se ocupă de organizarea lor teritorială, fiind acaparate de luptele de la vîrf provocate și întreținute aproape în permanență. Veșnicile separări și disocieri care au dus pînă la urmă la uzura liderilor Opoziției au mizat în principal pe conflictele de orgolii – boala lungă dar sigură în politica noastră. Un lider sindical observa – în timpul ultimei greve a minerilor din Valea Jiului – că există o adevărată abilitate profesională în a fi speculate toate calitățile sau defectele unor persoane cheie dintr-un partid sau organizație ostilă pentru a le face să reacționeze în direcția scontată. Acestor manipulați subtile și aproape nevăzute li s-a adăugat pînă la exces sporul de ineficiență și lipsa unor evaluări realiste datorate chiar partidelor în cauză. Rămîne aproape de neînțeles modul în care, dintre trei variante posibile, Opoziția reușește să aleagă pe cea mai neinspirată dintre ele.

După ce lupta parlamentară contra corupției a fost anihilată și după ce și-a văzut și SRI-ul scos la liman după un raport și cîteva prestații mai degrabă comice, Puterea pare să se considere imbatăbilă în interior, angajîndu-se la ora actuală în bătălia disperată pentru credite externe și pentru recunoașterea europeană a caracterului său "democratic". Într-un context în care în aproape toate țările foste comuniste, în frunte cu ex-URSS, fostii demnitari comuniști au revenit în forță, problema integrării europene pare să se transforme mai degrabă într-un pact. N-ar fi deloc exclus ca acest pas făptui – înregistrat recent și în Polonia unde fostii comuniști au cîștigat alegerile legislative – al țărilor care s-au despărțit de comunism, să ne favorize-

zeze pînă la urmă. Comuniștii noștri, travestiti în democrație de la început și nemîncăni din loc în două runde de alegeri, se simt probabil reconforați vîzînd cum i-a ajuns din urmă comunismul celorlalți. Pentru că vorba din Everac, lupta dintre "profesioniști și amatori" a dat cîștig de cauză celor dintii. La noi, aceștia au simțit că n-are nici un rost să se deranjeze din loc așteptînd o revenire ulterioară, cînd se poate, îngroșînd obrazul, să rămînă în frunte și să se salveze aruncînd din cînd în cînd mineiunile necesare cu care lumea să-și piardă timpul căutînd dovezile pentru a le contruze.

La ora actuală Opoziția se află mai în dificultate ca oricând. Acest val de restaurație a comuniștilor care – cu excepția Ungariei, Cehiei și Bulgariei – acoperă cu încetul plaja urșă de soarele sovietic, probabil că va întărîi ofensiva și aşa destul de agresivă a tuturor detașamentelor securisto-comuniste. Multe din declarațiile unor lideri democrat dovedesc că aceștia sunt conștienți de necesitatea unei noi strategii. Rămîne de văzut dacă ei vor reuși să recuperere pe planul strategiei energia pierdută pe planul luptelor interne.

Cum, deocamdată, singura forță rămasă în concurs în bătălia anticorupție și antirestaurationă rămasă presa independentă era de așteptat, știind nărvurile Puterii, că Guvernul să-și regleză tirul asupra ei. Ce putea să facă Guvernul Văcăroiu aflat cu jumătate de echipă sub acuzații de corupție care în orice altă țară l-ar fi adus ori la pensie ori la costum vârăgat?

Ce altceva putea să-i dea prin ceea ce dacă există să-ar putea numi cap decît să măreasă prețul hîrtiei? Noua majorare cu 34%, adăugată celorlalte survenite constant în ultimii trei ani, vorbește de la sine despre importanță pe care Puterea o acordă hîrtiei de ziar. Este produsul al cărui preț a înregistrat cea mai mare creștere din țară. E și acesta un semn că "subconști-

entul" economic al Guvernului se simte frustrat și amenințat de prezența presei. Numai că scumpirea hîrtiei de ziar va duce la o cădere în întreaga cultură. Nou ministru al Culturii, dl. Petre Sălcudeanu, declară la TV, într-un interviu luat de dl. Iosif Sava, că e preocupat de criza financiară a culturii și de soarta revistelor. Mai mult, domnia sa a dat de înțeles că predecesorii săi nu s-au zbătut prea mult în această direcție. "Depinde și cum te zbat" a precizat încrezător în forțele sale nou ministru, după care și-a asigurat interlocutorul: "Eu, dacă am intrat în brazdă și am pus mâna pe coarnele plugului, să știți că voi ară". Cum, fie că-i place, fie că nu-i place noului ministru al Culturii "felul greșit" în care s-a înțeles libertatea la noi, ziarele intră în sfera culturii în care face brazde domnia sa, nu ne rămîne decit să observăm că i-a cam pus, și încă din luna de miere, coarne plugului.

Perje

Publicitate Publicitate Publicitate Publicitate Publicitate Publicitate Publicitate

Interviu cu Liviu Rădăcineanu, unul din directorii firmei "AMPLUS INTERNATIONAL LTD"

**AMPLUS
INTERNATIONAL Ltd.**

Tel. 311.08.69; 675.28.15 Fax 312.86.18

Domnule Liviu Rădăcineanu, vă rugă să ne spuneți pentru început, cum a lăsat sănătatea "Amplus" și de ce o firmă de tîrguri și expoziții?

Firma "Amplus" s-a născut la începutul lunii august 1991 dintr-un entuziasam de grup. Am plecat inițial doi asociați, cu participare egală la capital, dl. Paul Stancu și dl. Liviu Rădăcineanu, și ulterior am devenit patru, prin venirea în firmă a doamnelor Maria Stancu și Angela Rădăcineanu, care lucraseră sănă de zile în cadrul Agenției Publicom, iar, pînă la începutul acestui an, la Romexpo S.A. Sintem deci o firmă particulară românească, cu capital 100% românesc.

Cu ce anume să început?

În '91, dacă îmi amintesc bine, una din primele noastre acțiuni a fost Ziua Națională a Italiei pe care am organizat-o la TIB-ul din acel an unde ne-am ocupat de toată recepția. Apoi am continuat cu un simpozion în domeniul medicinelor, respectiv al cardiologiei, după care, în noiembrie același an, am contractat o afacere și ne-am implicat în organizarea de centre comerciale, mai exact, centre comerciale en gross, în cadrul Romexpo. Mai tîrziu, din diverse motive, Romexpo ne-a înălțat, drept pentru care ne-am refăcut un centru comercial propriu, care funcționează în prezent în Sala Polivalentă și care, credem noi, este unul dintre cele mai frumoase centre comerciale din București.

Care sunt relațiile actuale ale firmei dvs. cu Romexpo, știindu-se că vă ocupați ca și dinși de domeniul expozițional?

În principiu avem relații bune, în ceea ce ne privește considerăm că așa ar trebui să fie între concurență care se respectă. Realitatea însă este că Romexpo se îndreaptă cu pași siguri către o politică de monopol în domeniu, bazîndu-se pe faptul că sunt detinători de mari spații expoziționale. Principală situație mi se pare, cel puțin ciudată, mai ales că Romexpo este condusă de aceeași persoană care se află în staff-ul Camerei de Comerț și Industrie a României, instituție care ar trebui să aibă ca regulă de bază susținerea inițiativelor private în economia de piață și nicidecum obstrucționarea acesteia.

Ce ați făcut după despărțirea de Romexpo?

După despărțirea de ei, am cîștigat licitația guvernanță pentru Tîrgul de la Basel unde am concursat alături de Romexpo și unde am cîștigat. Am organizat acolo un tîrg, noi spunem frumos, alții spun că foarte frumos, în '93. A fost, practic, manifestarea cu care a debutat acest an pentru noi. A urmat apoi PIELTEX-ul

(exponate de piele și tot ce ține de domeniul pielăriei) la Botoșani, TIBCO București unde am lucrat pe teritoriul Romexpo, în principal cu clienți noștri, pe o suprafață de 2.000 de mp, iar în secundar cu clienți furnizați de Romexpo la solicitarea acestora. În continuare, am organizat la Focșani, împreună cu Camera de Comerț și Industrie Vrancea, Salonul Internațional al vinului BACHUS '93, manifestare care va deveni tradițională, AGRALIMPEX-ul la Alexandria, urmată de BIRAC '93, o eficientă expoziție în domeniul tehnicii frigului, din nou o expoziție agrară la Brăila, apoi TIDF '93 (Tîrgul Internațional de pescuit, piscicultură și ecologia apelor) la Tulcea, ajutări fiind de Camera de Comerț și Industrie de acolo, contractul fiind semnat, ca și în cazul Salonului Internațional al vinului, pe următorii cinci ani.

Ce mai aveți planificat pînă la sfîrșitul anului?

Pe 23 septembrie deschidem Salonul Internațional Auto SIAB '93 în pavilionul H din parcul Herăstrău, manifestare care ne-a pus numeroase probleme de organizare, construcție, relații, publicitate. Așteptăm cu toții să vedem ce am realizat, dar astă nu știm decît după impactul cu publicul. Pe o suprafață de 2.500-3.000 mp vor fi expuse 70 de automobile. Încercăm să dăm o atmosferă expozițională internațională acestei manifestări, organizând inclusiv tradiționala tombolă a saloanelor auto, avînd ca premiu un autoturism; conform sloganului din clipul publicitar TV biletul de intrare va fi biletul de tombolă, fiecare cu sansa lui. Și pentru că ne-ajă! Intrebă că mai am planificat pînă la sfîrșitul anului, vă voi răspunde: după Salonul Auto, o expoziție de sticlărie la Buzău, unde doar vom construi, după care TIB '93 urmat de două manifestări, un congres internațional de stomatologie și, în decembrie, Tîrgul Unirii de la Alba Iulia.

Cum vă situați față de celelalte firme organizatoare de tîrguri și expoziții?

Sîntem cu siguranță prima firmă particulară în domeniu; în momentul de față nici o altă firmă nu depășește volumul nostru de muncă, răspindirea, relațiile și mobilitatea de care dispunem cu toate că avem doar 30 de angajați, număr în care este inclus și conducerea. Iar fiindcă a venit vorba de mobilitate, as vrea să vă dau un exemplu. De pildă, PIELTEX-ul de la Botoșani a fost o expoziție care s-a solicitat miercuri, schitele de plan au fost executate joi, vineri s-au făcut planurile și s-a încărcat materialul expozițional care a plecat la Botoșani. Simbătă s-a început construcția expoziției, iar luni s-a deschis. Pînă luni, practic, noi neavîzind nimic. A ieșit extraordinar.

În legătură cu desfășurarea propriu-zisă a activității, ați înregistrat din partea firmelor expozițante vreo nemulțumire?

Vedî, expozițiile sunt relații directe client-firmă – Amplus (în cazul nostru). Dacă știi să organizezi, dacă știi să te comporti, dacă îl consideri pe client, permanent, cel puțin egalul tău, orice nemulțumire este evitată. Cooperăm cu foarte bune rezultate cu firme particulare ca: TOT SRL cu care lucrăm proiectele de arhitectură și instalatii electrice, SMALL GRAFIC, cu care facem grafica, dar și cu firme de stat SC OLIMP și SC HERĂSTRĂU.

A consensat FLORI SAVA

ADRIAN SEVERIN

Ranchiuna ca practică politică

Interviu relizat de ANDREI CORNEA

**Generalul Florică era bolnav
iar Opoziția – candidă**

Partidul Democrat (FSN) a insistat, impună cu Partidul Liberal '93, pentru aducerea generalului Florică în plenul sesiunii? De ce a făcut-o? Vă era cunoscută persoana d-lui general?

A fost o hotărire comună a Opoziției. Atât că știau eu în această privință, este că pentru aducerea generalului Florică au insistat dl. Emil Constantinescu și dl. Coposu. Evident, ei au fost susținuți ulterior de reprezentanții partidului nostru și ai Partidului Liberal. De altminteri, lucru acesta a rezultat oarecum și din dezbaterea în plenul celor două Camere ale Parlamentului. A fost o certă imprudență, sau, dacă vreți, neglijență, pentru că este limpede că un om care a suferit un accident cerebral cu cîteva săptămâni înainte și care are o hemipareză este un om care nu poate să facă față unui soc fizic ca acela al prezentării în Parlament.

Dvs. știați de boala sa în momentul invitației?

Nu știam. Am aflat de ea în momentul în care generalul Florică a ajuns în Parlament. Dar chiar dacă nu știa nimeni de boala sa, ar fi trebuit să ne interesăm, trebuie să ne imaginăm că acest om a suferit o traumă psihică, chiar dacă ea nu ar fi dus la un accident cerebral, cum s-a întâmplat, în aceste cîteva luni în care a fost în numeroase cazuri mai mult sau mai puțin singur în fața tuturor instituțiilor Puterii. Eu însumi săn că deranjat de întreruperi, de strigăturile din sală, de fluierături, de atitudinea aceasta grobiană pe care a adoptat-o multă dintre reprezentanții majorității guvernamentale. Dacă dacă pe mine mă poate deranja la un moment dat, cu atât mai mult pe un om care nu are nici experiență și, am văzut, nici artă vorbirii. Sunt absolut sigur că majoritatea guvernamentală, dacă ar fi dorit să audieze pe cineva, i-ar fi pregătit un discurs, l-ar fi prelucrat în prealabil, i-ar fi spus ce are de afirmat. Noi am dovedit o candoare care, din punct de vedere al politicii, este condamnată, însă din punct de vedere al moralei cred că este absolut lăudabilă. Noi nu l-am văzut pe generalul Florică ca martorul Opoziției, noi am văzut în generalul Florică un om care deține informații care ne puteau ajuta, care ne puteau fi favorabile sau defavorabile, și era bine ca aceste informații să fie prezentate direct în fața noastră.

Mie cel mai grav mi s-a părut în această discuție nu atât faptul că generalul Florică n-a avut capacitate oratorice, cit faptul că raportul domniei sale a fost slab, că au fost prezentate lucruri nesemnificative, și chiar domnia sa a părut, dacă nu că retragează, în orice caz, că nu și susține cu foarte multă tare propriele spuse, sugerind că nu el a făcut dezvăluirile.

A fost invitat să vină în Parlament. A venit, nu l-așteptat nimănii, firește că nu era necesar să se constituie un comitet de bun venit, dar în orice caz trebuie să măcar un funcționar al Camerei să l-aștepte și să-l introducă în sală. L-am găsit întâmplător stând pe un scaun în holul Parlamentului. Am constatat cu surprindere că nu-si mai aduce aminte numele meu; e un element destul de grăitor, cred eu, asupra stării în care se află. Eu n-am lăsat niciodată îndeaproape cu generalul Florică, dar eram membru al Guvernului și, cel puțin la cîteva ședințe de Guvern în care generalul Florică a prezentat anumite informații sau rapoarte, am participat. De asemenea, a fost o dată la Agenția Națională de Privatizare, în biroul meu. Totuși avea dificultăți în a-și aduce aminte numele meu și era preocupat, în cele foarte puține cuvinte pe care le-am schimbat, de poziția lui, de onoarea lui. Pentru el, cel mai preocupant lucru era că, de pildă, se afirmase că este general în rezervă (sau în retragere, nu mai șin minte). Pentru el această chestiune căpătase niște dimensiuni extraordinare, și în expunerea lui a-a

referit la acest punct, ceea ce era o stîngăcio formidabilă. Intrucăt avea 20 de minute și erau multe lucruri importante de spus, nu mărunțările acestea. Cred în continuare cu toată sinceritatea că, de fapt, atât forma expunerii cit și conținutul ei sunt o expresie atât a stării de boală în care se află, cit și a stării de stress în care era pus. În sală am avut cu totii impresia profund dureroasă că ne aflăm într-un plin proces al anilor stalinismului, în care martorii apărări și în primul rînd învinuiri erau persiflați, erau jigniți, erau injosiți, erau batjocorați, și în care acuzatorul era ascultat într-o tăcere religioasă și cu niște priviri care atestau că de convingător este el.

Acum, după treceerea mai multor zile, credeți că această campanie împotriva corupției este compromisă, cel puțin pe moment, de acest eșec?

Impresia mea este că, în această ocazie, populația țării s-a dovedit infinit mai înteleaptă decît politicienii. Eu am impresia că cetățenii țării nu au tras concluzia că Guvernul a ieșit din cauză, că este imposibil să se afle adevărul. S-a demonstrat în schimb adevărul previziunii mele și a altor colegi din partidul nostru, care, spre surprinderea multora, au afirmat că o asemenea comisie parlamentară nu poate duce la un rezultat concuident și util: nu se poate să reușim cu o Comisie în care judecători și parte sunt aceleași persoane. Această Comisie este formată dintr-o majoritate reprezentată de partide care susțin Guvernul și această majoritate a să comportat, susținând că este judecător, ca un avocat. Ca să ducem rationamentul pînă la capăt, este perfect posibil să se afirme că și minoritatea din Comisie care reprezintă Opoziția a să comportat ca un procuror mai degrabă decît ca un judecător.

Guvernul Roman a fost frinat de "triada președintelă"

Mulți economisti consideră că existența încă în acest moment a unui curs dual al leului în raport cu dolarul încurajează corupția, din motive ușor de înțeles. Aș vrea să vă întreb, dat fiind că ați făcut parte din Guvernul Roman și apoi ați avut o funcție importantă în perioada Guvernului Stoianov, de ce s-a infirzat atât de mult unificarea cursurilor, încercare reușită totuși, cum se știe, numai pentru vreo trei luni anul trecut? De ce nu s-a introdus, așa cum susțin unii economisti, cursul unic în momentul liberalizării prețurilor?

Eu, ca Ministrul de Stat, chemat să mă ocup în mod special de reformă, am susținut exact această coincidență în timp, corelarea liberalizării prețurilor cu convertibilitatea cursului. Prin Legea 15/1990 noi am introdus un prim pas către trecerea la convertibilitatea leului, și anume sistemul licitațiilor valutare, sistem care, în concepția noastră, trebuia să debuteze în luna noiembrie. Noi am dorit o liberalizare integrală a prețurilor începînd cu luna noiembrie 1990, dublată de trecerea la un anume tip foarte limitat de convertibilitate a leului pe calea licitațiilor valutare și apoi convertibilitatea internă de cont curent în ianuarie 1991. Ceea ce v-am spus este atestat și prin documente: pot să vă citez, de pildă, o conferință pe care am ținut-o în Anglia și în care am prezentat concepția noastră de reformă în noiembrie 1990, precum și discursul pe care primul-ministru Roman l-a ținut la începutul anului 1991 la Consiliul European, cu ocazia acordării statutului de invitat special pentru România. Au intervenit însă factorii de frinare. Principalul factor de frinare l-a constituit "triada președintelă": cei doi președinți ai Camerelor și președintele Iliescu. Domnilor lor au intervenit rapid, au exercitat asupra noastră toate presiunile posibile și imposibile pentru a determina, sub cuvînt că se realizează un soi de protecție socială, aplicarea convertibilității graduale. Astăzi am informații pe care nu le-am avut atunci, informații în care tind să cred, că au intervenit și unele servicii ale statului, care nu erau sub controlul Guvernului...

SRI...

Exact, și nu numai SRI-ul. Chiar și unii consilieri prezidențiali au intervenit pe lîngă liderii sindicali atunci, pentru a-i incita să se revole împotriva liberalizării și să creeze și o presiune de jos asupra Guvernului, în afară presiunii de sus care se exercita asupra lui. Am avut negocieri cu liderii sindicali și lucrurile s-au aplimat. Apoi brusc s-a anunțat că se reiau negocierile cu sindicatele, cu medierea președintelui României, la Cotroceni. Nici eu n-am înțeles în acel moment, și mulți cetățeni n-au înțeles de ce se reiau niște negocieri care se încheiau. Răspunsul este că se dorea să se exercite presiuni din toate direcțiile asupra Guvernului. În acel moment, Guvernul a cedat, și țineți minte că am transformat acea liberalizare a prețurilor, să spunem, instantaneu, într-o singură etapă, într-o liberalizare graduală. Țineți minte, probabil, să-a stabilit o etapizare. A doua etapă trebuia să aibă loc în ianuarie '91, și datorită același tip de presiuni (datorită faptului că sprijinul nostru parlamentar se eroda din ce în ce mai mult prin lucrarea președinților celor două Camere, și nu numai a lor), să-a

ajuns la concluzia să amînam etapa din ianuarie pentru luna iunie. În fine, dl. Bîrlădeanu a ținut atunci o mică cuvîntare în Senat în care a spus că salută amînarea și că își aregă meritul. Ulterior, pentru că nu se putea accepta o asemenea amînare, noi am devenit liberalizați cu o lună sau două, ceea ce ne-a atrăs din nou criticele lui.

"Pentru PDSR, democrația este un rău necesar"

Se știe că, pe vremea Guvernului Roman, și chiar în urmă, președintele Iliescu era un factor conservator. Acum există aparență cel puțin a unei situații inverse: în raport cu Guvernul d-lui Văcăroiu, președintele Iliescu pare un liberal – pe dl. Negrițoiu l-a luat consilier președintelui, se pare că l-a susținut și pe dl. Coșea în postul pe care-l ocupase înainte dl. Negrițoiu și.m.d. Credeți că este reală această convertire a d-lui Iliescu la o formulă mai liberală, mai reformistă în materie de economie?

Sigur că n-ar fi de exclus faptul că experiența acumulată în timp i-a îngăduit d-lui președintele Iliescu o abordare nouă pe care să numi-o mai curajoasă, nu neapărat mai reformistă. Pentru că vreau să spun că multe atitudini conservatoare legate de liberalizarea prețurilor în noiembrie 1990, ca să fiu foarte cîndit, nu se datorau unei vizuni comuniste a unor sau a altora, ci pur și simplu frică. Frica față de un lucru complet nou, frica față de reacția socială a justificat adesea atitudinea conservatoare mai mult decît o anume convinsare de natură ideologică. Așa se și explică de ce în alocuțiunile publice, de pildă, președintele Iliescu și atunci a susținut liberalizarea prețurilor, însă în realitate a exercitat asupra noastră presiuni pentru a incetini procesul de aplicare a acestei reforme. Sigur, față de acest Guvern – care nici nu știa dacă este Guvern sau este un grup de funcționari, de birocrati, care încearcă să placă cît mai mult celui pe care-l consideră șeful suprem – președintele poate să apară mai puțin conservator decît în trecut. Guvernul nostru era mult mai reformist decît este Guvernul de astăzi. Atunci erau permanente tensiuni, explicate sau implicate, pe probleme de reformă între Guvern și președintele. Astăzi, Guvernul execută tot ceea ce spune președintă, tensiuni nu mai există, astfel încît președintele poate să se limiteze la o activitate strict politică în care afirme principii, și aceste principii pot fi tratate și ca principii reformiste. Dar nu principiile sunt cele care ne dă de lucru în prezent, ci modul concret, consecvent, de aplicare a lor.

Cum vedeti stabilitatea actualei coaliții guvernamentale? Iată, de curînd PUNR a lansat niște atacuri dure și, aş zice, chiar joase la adresa președintelui. Credeți că e vorba înci doar de niște focuri de artificii, de niște salve de acoperire, sau săn tensiuni reale și care încep să se manifeste?

Eu cred că aici miza este puterea, și explicătia tuturor acestor salve de care vorbești, a acestor declarări publice fulminante, este puterea. Această coaliție parlamentară care susține Guvernul este o coaliție într-un anume sens împotriva naturii.

Da, e un cadavru, în fond, între dl. Iliescu și Cornelius Vadim Tudor sau Adrian Păunescu.

Cu certitudine. Unii sunt în mod indubitable elemente în lada de gunoi a istoriei, ceilalți sunt, după părere mea, niște oportuniști ai revoluției, niște profitori ai revoluției, care nu sunt interesați într-o revenire totală la trecut, ei vor doar să folosească instrumentele conservatorismului pentru a îngheța revoluția în fază în care ea a ajuns pînă acum, și proteja puterea, și drepturile, privilegiile pe care le dețin. Drept să vă spun, eu am sperat, am și crezut că PDSR (FDSN) nu va ajunge niciodată la o alianță cu PRM, PSM și chiar PUNR în varianta Funar și că folosește ideea acestei alianțe numai ca o formulă de presiune la negocieri. S-a demonstrat că am fost naiv întrucât puterea, atracția acesteia, au fost mai mari decît rătinea democratică. De fapt, democrația cred că pentru unii este un inamic, pentru ceilalți este un rău necesar. De aceea, în cadrul unei atari coaliții, tensiunile erau de asteptat, și aceste tensiuni se produc zilnic. De fapt, PDSR încearcă să-și cumpere voturile celorlalte partide cu concesii de fiecare dată. Ceea ce mă uiște și astăzi este cum se face că președintele Iliescu și PDSR nu s-au săturat încă de acestea sănătăi și nu înțeleg că riscurile pe care și le-ar asuma între colaborare cu partidele de opozitie sunt infinit măști decât concesiile pe care sunt obligați să le facă în permanentă ca urmare a acestui sănătă politic.

Prin urmare, șansele unei noi coaliții, unei restructurări a coaliției guvernamentale cu participarea Opoziției vi se par destul de modeste în prezent, avînd în vedere această combinație.

Sigurele surpreze pe care le-am putea avea din acest punct de vedere ar fi, după părere mea, cu caracter strict personal, adică nu participarea unui partid anume din Opoziție, ci cea a citorva persoane care, știu eu, din diverse rațiuni, uneori și pioase, în orice caz din nerăbdarea de a intra în posesia unor dintr-instrumentele Puterii, ar ceda, fără nici un fel de garanții de ordin politic. Pentru că nu este totul să

devii ministru important, să spunem, sau secretar de stat, sau șeful unei instituții importante a statului; totul este ca în acea funcție să poti să te aplice principiile și să te comportă potrivit crezului tău. Cred că o înțelegere onestă, care nu exclude, desigur, apelul la arta compromisului, dar în orice caz o înțelegere clară, precisă, este singura care poate să ducă către o nouă coaliție guvernamentală viabilă. Din păcate, nu sunt semne că un asemenea dialog se poate purta. Eu nu contest, de fildă, că PDSR acceptă democrația, dar o acceptă ca pe un rău necesar și, în consecință, fiind vorba de un rău necesar, se teme de el. Deși dețin, pare-se, o majoritate care s-a verificat în încercările cu diversele moțiuni, există o frică îngrozitoare de a supune votului parlamentar și cîțiva miniștri cu care s-a făcut remanierea. De ce se tem?

Eu am o explicație pe care am dat-o într-un editorial: cred că e mai degrabă dorința președintelui de a crea un "precedent pentru un viitor în care s-ar putea să nu mai ibă un prim-ministru atât de docil și un Parlament atât de obedient.

Pot fi de acord cu dvs. Însă eu nu întreb de ce președintele li este frică. Președintele e un om politic, indubabil, este, după părerea mea, unul dintre cei mai activi oameni politici pe care li are România în momentul de față. Problema este, însă, ce este cu majoritatea parlamentară, cum poate majoritatea parlamentară să îngăduie o asemenea încălcare a prerogativelor ei. Acum ajung eu să vă întreb, dar să intrebări retorice: de ce aproape aceeași majoritate, sau aceiași membri ai acestei majorități, în legislatura trecută au respins furibund orice solicitare a Guvernului de a obține puteri sporite pentru aplicarea reformei, în chestiuni extrem de precise? Deci, de ce atunci nu erau obedienti și astăzi sunt obedienti?

Ba erau și atunci obedienti, dar față de persoane cu care atunci vă aflați dvs. în opozitie. Însă eu aş fi vrut să vă mai întrebă următorul lucru: dacă, aşa cum spuneți, săt puține șanse, cel puțin în imediat, pentru o restructurare a majorității care să deblocheze lucrurile, credeți că soluția alegerilor anticipate ar fi mai bună?

Nu. Nu este mai bună, pentru cîteva motive: în primul rînd, la alegeri anticipate te duci nu numai atunci cînd constăti că un anume echilibru precar de forțe din Parlament nu mai îngăduie progresul procesului legislativ și procesului politic în tară, ci și atunci cînd ajungi la concluzia că electoratul va vota altfel, pentru că și-a schimbat părerile față de ultimele alegeri. Or, după părerea mea, electoratul român nu și-a schimbat încă atît de semnificativ opiniile, astfel încît, dacă ne-am duce la vot, am obține, probabil, același rezultat, plus o anume dezvoltare a pasivismului, a spătiei electorale, ceea ce este foarte rău. De asemenea, săt aproape sigur că alegeri anticipate ar însemna încă un an de instabilitate politică în România, or, un nou an de instabilitate politică nu poate fi bun nici pe plan intern, nici pe plan extern.

Spuneți-mi, văd să simt cumva frustrații datorită faptului că, poate, n-ăți fost suficient sustinut în momentul atacurilor din sesiunea extraordinară, fiindcă, toată lumea știe, Partidul Democrat și guvernările Roman-Stolojan au fost tinta principală de atac?

Eu, personal, nu m-am simtit frustrat. Era firesc că Partidul Democrat să joace rolul principal în această bătălie parlamentară, pentru simplul motiv că noi aveam datele, elementele, experiențele cele mai numeroase și cele mai detaliate spre a putea da un răspuns foarte precis acuzelor care se aduceau. Ar fi fost imposibil, oricăt de mult ar fi dorit celelalte partide ale Opoziției, ca ele să fie tot atît de eficiente ca noi în demontarea calomniilor, acuzelor cu care am fost împrescați. Trebuie să remarcăm în acest context că, în afara unor atitudini principiale venind din partea exponentilor celorlalte partide din Opoziție, nu am resimțit din partea lor nici un fel de atac pe la spate și nici un fel de acuză nedreaptă. De asemenea, în contextul acesta principal, ele au susținut cauza adevărului, care ne favorizează și pe noi, și, prin urmare, ne-au susținut, implicit, și pe noi.

Complexele de mediocritate ale PDSR

Impresia mea este că pentru foarte mulți membri ai partidului de guvernămînt, și poate chiar pentru președintele Iliescu, principalele obstacole impotriva unei recondiționări a coaliției majoritare este Partidul Democrat (PSN) și, poate, prezența UDMR-ului în Convenție. Primul obstacol mi se pare a fi extrem de clar vizibil, cînd vedem că atacurile cele mai furibile se poartă nu impotriva Opoziției "istorice", să-i spun așa, dar mai ales impotriva Partidului Democrat. Reprezentanții unui obstacol în fața unei refaceri a coaliției guvernamentale pe o linie mai reformistă, și cum vă explicați această adversitate furibundă?

În măsură în care suntem un obstacol, cred că suntem un obstacol subiectiv și nu un obstacol obiectiv. Suntem un obstacol subiectiv pentru că, din păcate, ranchiuna joacă, se pare, un rol foarte mare în analiza politică pe care factorii de putere o realizează în prezent. Evident că între noi, Partidul Democrat, și actualul Partid al Democrației Sociale din România au existat puternice tensiuni, eu zic fundamentale și nu de personalitate.

Așa fost în același partid.

Sigur, formal, am fost în același partid, deși e limpede că punctele noastre de vedere erau fundamental diferite. Partidul nostru a alcătuit practic tot fostul Guvern; cei cîțiva miniștri din Guvernul Roman care astăzi sunt membri ai PDSR au făcut trecerea aceasta nu din convingere, ci din oportunitism. Deci

practic se poate spune că Partidul Democrat este cel care a format Guvernul, iar actualul PDSR este cel care a controlat Parlamentul. Am avut și noi o bună felie din fosta majoritate parlamentară FSN, dar felia noastră era minoritară, așa cum s-a demonstrat de fapt în cele din urmă. El bine, în acest context s-a creat o sumă întreagă de tensiuni care au dus la scizunea bine cunoscută, iar toate au lăsat în urmă resentimente. Eu înțeleg că există resentimente și de altă natură, probabil că psihanaliza ar fi utilă în această privință: partidul nostru este compus din personalitate, nu neapărat științifice, politice sau de altă natură, dar personalitate umane, oameni cu un profil conturat, cu părerile lor pe care le susțin așa cum pot, dar cu toată convingerea. În partea cealaltă, marea majoritate este formată din persoane a căror caracteristică este mediocritatea și din această cauză există un anumit complex al mediocrității. Problema care se pune însă este cea legată de președintele Iliescu.

Cind ați spus "psihanalitic", m-am gîndit în un conflict "oedipian" privind pe președintele Iliescu și pe dl. Petre Roman.

Nu la asta m-am gîndit, și, oricum, l-am exclus pe președintele Iliescu din acest raționament; m-am referit doar la partide. Și tocmai acum vroiam să-l aduc în discuție pe președintele Iliescu: președintele Iliescu nu are de ce să aibă complexul mediocrității. Președintele Iliescu este unul dintre oamenii politici autentici pe care noi îi avem – cu toate rezervele față de el ca om de stat, el este un om politic important, și un om politic reușește să-si reprende ranchiunile. Or, în ceea ce-l privește pe președintele Iliescu, pentru mine este de astă dată cu adevărat greu să înțeleg această atitudine pe care aș numi-o revansardă. Eu îl înțeleg că a fost poate dezamăgit de colaborarea cu Guvernul Roman. Înțeleg că s-a simțit, ca să mă exprim așa, tras pe sfărăd, pentru că dînsul a dorit să se facă o anume politică și noi am făcut o altă politică, dînsul a dorit o anume reformă și noi am făcut altă reformă. El bine, sigur că toate acestea îl puteau crea președintului resentimente, dar eu socotesc că aceste resentimente nu pot, la un om politic cu capacitatea d-lui Iliescu, să conducea la o asemenea orbire încât să facă orice spre a înălțări de la conducerea țării sau de la participarea la rezolvarea problemei țării niste oameni care, în fiecare zi, practic, dovedesc că au capacitatea, că au relații, că au posibilități să aducă și contribuție utilă pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă. Vă dau un exemplu: foarte recent, am venit de la Comisia Juridică a Consiliului European după o bătălie despre care probabil că ați auzit și care a fost dramatică. Găseam absolut firesc că președintele țării să mă invite pentru a afla ce să-să întîmpat acolo, pentru a vedea ce este de făcut pentru a facilita pașii următori, care și ei sunt foarte dificili, găseam normal să mă invite ministrul de Externe pentru a avea o consultare cu mine. El bine, nu s-a întîmpat nimic din toate acestea, n-am primit nici măcar un telefon prin care să fiu întrebat ce să-să întîmpat acolo. Această atitudine de ignorare totală nu servește intereselor țării și nu se poate explica decât printr-o politică a revansării sau a ranchiunei, pe care o pot înțelege, cum spuneam, la niste personaje medioce care au un complex de inferioritate, dar pe care n-o pot înțelege la cei care au o certă anvergură și care ar trebui să pună interesele țării deasupra micilor lor resentimente.

Consiliul European nu este un nou CAER

Credeți că de fapt Guvernul român mizează în momentul de față pe niste factori de politică externă și pe o situație externă favorabilă pentru a neglija aspectele interne, sperind că oricum va fi acceptat în Consiliul European și, deci, nu mai merită să împingă prea departe procesul de democratizare?

Cred că da. Eu cred că există sentimentul că primirea în Consiliul European va deveni efectivă mai devreme sau mai tîrziu și că o anume atitudine de a nu se răspunde favorabil unor impulsuri vest-europene nu va fi în nici un fel sanctionață. Dar punerea problemei în acești termeni mie mi se pare fundamental greșită, pentru că ne comportăm ca un elev a căruia principală preocupare este aceea de a lăsa nota 5 și, eventual, de a o face copiind, de-a-l trage pe sfărăd pe profesor, profitind de lipsa lui de atenție sau de interesul lui de a nu avea restanțe în toamnă. Ceea ce este important este democratizarea efectivă a României, situația noastră internă, modul în care noi trăim aici, nu multumirea sau nemultumirea Consiliului European. Însă această atitudine de duel a Guvernului cu Consiliul European demonstrează faptul că nu se înțelege exact ce se va întîmpla cu noi în continuare, după ce vom fi primiți în Consiliul European. Noi privim încă Consiliul European ca un adversar sau ca un concurent politic, noi nu-l privim ca o familie în care intrăm cu toate drepturile și obligațiile unui membru de familie. Este o vizionă veche, noi adoptăm acolo cam aceeași atitudine pe care o adoptăm la CAER înainte, sau în Tratatul de la Varșovia. Fusesem obligați să intrăm în Tratatul de la Varșovia sau în CAER și ne duceam acolo cu sentimentul că mergem în vizuină inamicului și că trebuie să-l tragem pe sfărăd, trebuie să-l păcălim că mai mult, trebuie să-l îngălăm pentru a ne salva propriile noastre interese. Dacă socotim că interesele noastre nu sunt în Consiliul European și nu sunt, prin urmare, în Europa, să nu ne ducem acolo, și să spunem clar lucrul acesta. Pentru că

prezența noastră în Consiliul European nu poate avea numai un rost demagogic, propagandistic. Nu ne obligă nimănii să mergem în Consiliul European, așa cum am fost obligați să aderăm la Tratatul de la Varșovia.

Mi se pare interesantă apropierea pe care o faceti și pe deplin pertinentă. Vă întrebă dacă nu credeți că în 1990, mai ales după mineria din iunie, o anumită oscilație și chiar complicitate a premierului Roman cu forțele care au anihilat fenomenul Pieței Universității a contribuit la pierderea credibilității României din acel moment, și, în particular, la pierderea credibilității pentru multă vreme, cel puțin un an sau doi, a FSN-ului de atunci, sau a grupului guvernamental al FSN, în ochii unei opinii publice democratice din România. Nu vă se pare, analizând lucrurile din perspectiva timpului, că FSN-ul de atunci, grupul lui guvernamental, a fost într-o situație similară cu cea a lui Roman și a grupului său în Consiliul European. Nu vă se pare, analizând lucrurile din perspectiva timpului, că FSN-ul de atunci, grupul lui guvernamental, a fost într-o situație similară cu cea a lui Roman și a grupului său în Consiliul European.

Da, aveți dreptate în ceea ce ați spus la sfîrșit. Ceea ce vreau să subliniez, și poate că este util sub aspect faptic, este că ceea ce dvs. ați numit "echipa guvernamentală a fostului FSN" nu a avut absolut nici un fel de implicare personală în evenimentele din 13-15 iunie.

Dl. Roman a spus că își asumă responsabilitatea.

Cu o excepție marcantă, majoră, și anume aceea a d-lui Roman care, în acel moment, era șeful Guvernului provizoriu – acela nu era un guvern FSN, nimănii n-a preținut lucrul acesta, era un guvern provizoriu. Sigur că d-l. Roman a declarat că își asumă erorile din acel moment, erori pe care orice om trebuie să îl asume.

Dacă nu mă înșel, formula era ceva mai echivoacă: își asumă responsabilitatea.

Formula mi se pare chiar mai bună, nu mi se pare echivoacă, pentru că răspunzi și pentru fapte pe care nu le-ai comis, atunci cind eşti într-o asemenea poziție. Premierul Roman a fost un prizonier în Guvernul provizoriu, poate fără să-si dea seama, și dacă trebuie să-si asume o răspundere, apoi și-o asumă tocmai pentru că nu și-a dat seama în ce măsură este prizonier în guvernarea respectivă. Ceea ce eu și-a numi adevăratul Guvern FSN, sau adevăratul Guvern Roman, a fost cel pe care în mod conștient l-a alcătuit Petre

Roman, și l-am alcătuit împreună cu el și eu, și încă cîțiva. El bine, acel Guvern însă a avut de tras consecințele suspiciunii, lipsei de incredere născute în iunie 1990, atât în plan intern, cît și în plan extern. În momentul cînd noi am venit la putere, cînd ne-am instalat, cînd am fost confirmati de Parlament, România era izolată în plan internațional. Eu spun că s-au făcut în perioada guvernării multe erori de politică externă, dar, în orice caz, în momentul în care noi am părăsit guvernarea, România reușise să ieșă din această izolare internațională și argumentul cu care am recărtigat credibilitatea a fost tocmai programul de reformă pe care l-am conceput și comportarea noastră în continuare. Pe de altă parte, în plan intern, așa cum spuneți, am fost prinși între două focuri: conservatorii din propriile noastre rînduri, a căror companie am acceptat-o cu un calcul de risc foarte precis pentru că în felul acesta să putem să declanșăm totuși reforma. Fără acceptarea acestui risc calculat, chiar dacă enorm, nu s-ar fi lăsat în țară reforma – dacă am fi avut un Guvern Văcăroiu din iunie '90, în loc să-l avem din septembrie '92 –, iar pe de altă parte aveam atacurile din partea Opoziției. Aici eu și spun că atît în plan internațional cît și în plan intern cercurile democratice au făcut o greșală: de a nu fi sesizat adevărata noastră intenție și poziția foarte delicată în care ne găseam și de a nu ne fi susținut, astfel încît să repurtăm victoria atît de necesară impotriva conservatorismului și a forțelor restaurației.

Crestinismul și știință

Legatul voltairian

Una dintre cele mai ridicole inepții ale moștenirii voltaiene este teza necesarei adversității dintre religie și știință. În privința creștinismului, Voltaire a profesat cu o veră genială, care stărnește și astăzi risul, cele mai false idei cu puțință. A impins spiritul să pînă la a pretinde că civilizația chineză este superioară Europei, și astă pentru că, de la distanță, toti chinezii păreau să recite continuu poezii, să practice dezinteresați confucianismul și să-si rezolve litigiile numai potrivit înfloritorilor politeți. Juriind pe un tip uman de fantezie, Voltaire s-a înversunat să nu vadă în creștinism decît impulsurile singeroase ale fanatismului, care îl contrariau pînă la istovire instinctul său cel mai prețios, și anume respectul religios pentru trupul și conștiința persoanei. Nu erorile intransigente ale lui Voltaire mă interesează aici, ci ideea, trasă din verba sa inimitabilă (uneori de păr), potrivit căreia, dacă nu ar fi existat Biblia, savanții ar fi descoperit de foarte mult timp, și anume imediat, toate adevărurile condamnate în decursul timpului de Biserica. Firește, mie ideea aceasta mi se pare hilară, dar este posibil ca ea să pară încă foarte plauzibilă multilor mulți oameni de calitate (și chiar, poate, unor religioși). Celor interesati de surse, doresc să le amintesc că lucrarea standard, care a ilustrat cu o plăcere coasă sistemul punctul de vedere voltairian, al luptei științei împotriva dogmei opresoare, este cartea unui fost președinte al Universității Cornell, A.D. White: *A History of the Warfare of Science and Technology in Christendom* (1896). Acestui tip de investigație, bazat pe ideea că resentimentul preventiv este întotdeauna justificat dacă opțiunea e "progresistă", î se datorează falsul patent potrivit căruia știința Occidentală s-a născut împotriva mentalului creștin. Or, lucrurile stau tocmai dimpotrivă. Este ceea ce voi încerca să argumentez în continuare.

Mediul creștin și gustul personal

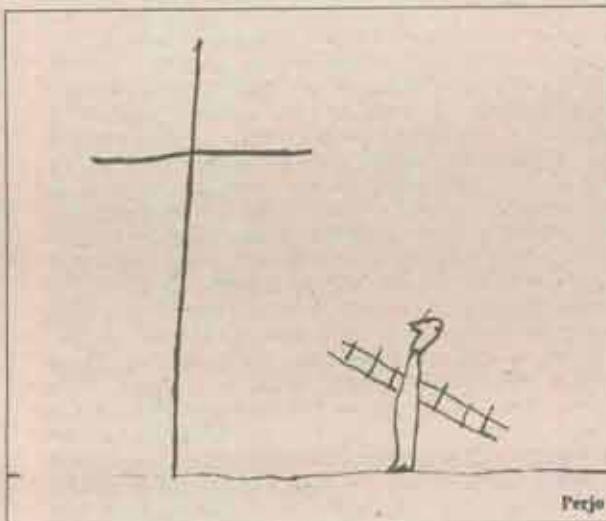
Să incepem prin a lăua act de măsură în care fizica newtoniană a ieșit dintr-un mediu saturat de meditație conceptuală biblică. John Ray (naturalist), Robert Boyle (chimist), William Petty (economist), John Napier (matematician), Isaac Newton (fizician): aproape nu există nume care să ţină de renașterea științifică engleză din secolul XVII și care să nu posedă un gust special pentru amestecarea ideilor disciplinei naturale specifice cu luminile teologiei. Este suficient să amintesc aici cîteva exemple: primul istoric al Royal Society este clericul Thomas Sprat, viitor episcop anglican și apologet al societății de savanți; ca și Boyle mai tîrziu, el vede un perfect acord între filosofia experimentală și religia creștină; Hooke și Newton, fizieni notori, ulterioară pasajele strict inductive cu numeroase citate, copios alese, din sfintii părinți și din profetii; John Napier, inventatorul logaritmilor, pe rădăcat și el, ca și Newton, comentarii la Apocalipsă, pe care le consideră, atenție, mai importante decât rezultatele sale matematice. Fiind vorba de mărturii personale, ele ar putea fi interpretate, dacă e să ne menținem în datele tezei voltaiene, fie ca declarări prudente, fie ca afirmații subiective. În primul caz ar fi vorba de "îmiantarea mascării" de care, în *Cogitationes privatae*, vorbea Descartes. În al doilea caz, de simple iluzii generoase. Există însă și alte două tipuri de argumente în favoarea tezei că reflectia științifică a fost în mod decisiv favorizată de reflectia biblică și de ceea ce am putea numi, într-un sens foarte larg, un mental creștin. Am să le enumăr foarte succint (fără, firește, a le epuiza).

Imaginea euristică și alegoria

Primele idei privind antropologia și etnologia își au originea în micle povestiri biblice referitoare la originile umanității: în absența oricărei referințe valide, acestea au constituit primul cadru care a putut amorsa și canaliza observația empirică. Spre pîldă, Linné și Blumenbach încă gîndeau în denumirile genealogice oferite de Biblie. Istorya turnului Babel a validat ideea posibilității unei limbi originare, despre care, odată gîndul țisnit, s-a crezut inițial că ar fi fost ebraica, limba Revelației. Leibniz, care este fondatorul ideii de filologie comparată, era condus în presupozitiile sale de această schemă mentală. Chiar și după descoperirea limbii sanscrite, introdusă în Europa la sfîrșitul secolului XVIII, descoperire care a schimbat orizontul lingvisticii comparate, schema mentală a limbii originare a rămas neschimbată, și ea este în mod esențial biblică. Mai mult. Interpretările sconse din Geneză au jucat un rol decisiv și în dezvoltarea de început a geologiei și a paleontologiei: ideea straturilor geologice, sugerată de povestea potopului, a dat perspectiva reflexiei asupra formatiunilor de relief și a provenienței fosilelor pietrificate. Firește că, în aceste cazuri, carteza Genezei a furnizat numai primele fapte și cadrele intelectuale. Au urmat apoi, prolixe și în răspîr, rectificările: cît privește știința geologică, după 1750 toate descoperirile tind să submineze cadrul inițial, care era tradițional; ea devine stabilă și autonomă abia după ce, prin Charles Lyell, în 1830, geologia perimează complet cadrul biblic.

Solidaritățile dintre creștinism și știință

Ce rămîne de aici? În primul rînd, o descriere de care trebuie să ținem seama: în Anglia secolului XVII, în Germania și Elveția secolului XVIII, știința era concepută ca o *Biblia Naturae*: se vorbea curent (și cu seriozitate) de o "hidroteologie", de o "pyroteologie", o "astroteologie", o "lithoteologie", etc., ceea ce sugerează că epoca în care știință se naște și se consolidează este una saturată de o mentalitate fizico-teologică. Aceste descrieri ar putea părea suprefacetelor sau alături de subiect, pentru noi, azi: nu mai puțin, ele relevă dintr-un mental care poseda o pronunțată virtute germinativă pentru știință, un mental pentru care, să nu uităm, reflectia teologică era constitutivă și nu ornamental-justificativă. În al doilea rînd, cred că se impune o constatare elementară, dar care este rareori făcută: știința modernă și spiritul ei s-au născut numai în Europa, și

Petră

anume în acea Europă care este moștenitoarea Evului Mediu latin și care a fost (este) o Europă creștină. Știu că există spirite respectabile care resping ideea unei situații creștine a noțiunii spiritual-operatorii de Europa. Spirite pentru care Europa înseamnă grecii (din păcate și romani) și, desigur, mai ales, Renașterea. În ce mă privește, eu nu pot separa lumea de azi de rădăcinile creștine ale Europei. Cind spun "rădăcini" mă gîndesc în special la acele cadre ale sensibilității și inteligenței care, prin "înrădăcinare" și "întrupare" istorică, s-au transformat în adevărate categorii a priori ale percepției și apercepției. Nu știu dacă sufletul anticului care era contemporan cu Tertulian a fost cu dreptate considerat de acesta ca fiind "naturaliter creștin"; știu însă cu certitudine că sufletul nostru astăzi, indiferent de opțiunile conștiente ale fiecăruia, este în mod natural creștin: vreau să spun că este creștin prin reprezentări, imaginar, mental și cadrele sale cognitive; pe scurt, "instinctele" gîndirii sale sunt creștine. Omul modern european este creștin în carne, chiar dacă prin inimă a incetă să mai fie. Este motivul pentru care consider spiritul european constitutiv creștin, iar vorbele amare ale lui Bernanos, chiar dacă le înțeleg, eu, ipotetic, le cred perfect adevărate: "Crestinătatea a făcut Europa. Crestinătatea e moartă. Deci Europa va crăpa, ce poate să mai impede?" Într-adevăr, cind structura creștină involuntară a sufletului nostru se va dizolva, spiritul Europei se va descompune și el. Pînă atunci, să convenim că din rezervorul potențialităților modului de a fi în lume creștin a rezultat atât spiritul științific modern, cit și detestat (de către cei care, qua tradiționali, continuă să fie creștini în inimă) lume modernă. Nu știu dacă acest "a rezulta" este un proces "pe cale de consecință" sau este, într-o manieră dificil de exprimat, un proces de multiplicare bazat pe un gen de homoousie fractală. Fapt este că noi putem caracteriza fără ambiguitate înrudirea dintre, de exemplu, acele proprietăți ale spațiului și timpului care conduc la legătură (în fizică) și noțiunile de spațiu și timp proprii teologiei creștine ca fiind într-un raport de solidaritate: desacralizarea creștină a lumii a fost premiza indispensabilă a posibilității de a gîndi omogenitatea și izotropia spațiului (din care rezultă imediat conservarea impulsului și a momentului cinetic).

Ideile lui Pierre Duhem

Pierre Duhem a dedicat peste 5.500 de pagini acestei chestiuni, într-o capodoperă de sagacitate și eruditie, de mulți citată, de aproape nimeni citită, intitulată *Le Système du Monde. Histoire des doctrines cosmologiques de Platon à Copernic* (10 volume: scrise între, probabil, 1912 și 1916). Duhem a fost un continuist, pentru care istoria umanității este în mod esențial istoria ideilor pe care oamenii le-au profesat și a teoriilor după care s-au condus. Pentru ei faptele

devin semnificative numai prin idei, iar observațiile sunt consecință teoriei pe care se întîmplă să o ilustreze. Astfel, în concepția sa, ideile fizice moderne și-au avut gestația în provocările puse inteligenței de caracterul ireconciliabil al anumitor cunoștințe aristoteliene cu ansamblul exigențelor pretinse de criteriile unui mental creștin. Am să dau numai două exemple. Posibilitatea existenței vidului, negată cu atită fermătate de Aristotel (și de continuatorul său modern, Descartes), a fost elaborată, în secolul XIII ca o critică a noțiunii de imposibilitate fizică din perspectiva impusă de cerința omnipotenței lui Dumnezeu (pe care anticii o ignorau). A rezultat de aici, în secolul următor, o nouă concepție privitoare la "loc" și "mișcare". Nouă astăzi ne poată părea straniu faptul că noțiunile de infinit actual și infinit potențial, atit de proprii, pînă nu de mult, analizei matematice, au fost pentru întîlia dată elaborate în plin secol XIV, și anume prin critica ideii aristoteliene de mărime infinită, efectuată din perspectiva discriminatorie a două dogme creștine: imortalitatea personală a fiecărui suflet și atotputernicia creațoare a lui Dumnezeu. Teza lui Duhem este că majoritatea noțiunilor cu ajutorul cărora s-a constituit știința modernă au fost mai întîi elaborate în teologie iar abia mai tîrziu "importante" în reflectia naturală. Mecanismul acestui proces, așa cum a fost descris de Duhem, este următorul: prin puterea credinței, o anumită dogmă ocupă tot spațiul conștiinței; ea are însă, pentru rațiune, dezavantajul de a nu putea fi gîndită pînă la capăt, în timp ce conținuturile filosofiei păgine se impun inteligenței prin luminile lor naturale; urmează momentul în care mintea acestei extraordinare specii de om care a fost gînditorul scolastic începe să lucreze la cuprinderea, prin gîndire, a ceea ce principal nu poate fi cuprins cu gîndirea. Din acest proces au rezultat, neintenționat și ca produse derivate, noțiunile care au preparat și, uneori, chiar au declanșat calculul infinitesimal sau cele care, prin Galilei, au condus la o nouă teorie a locului și mișcării, cunoscută mai tîrziu, de orice elev al cursului primar, sub numele de cinematică.

Dogmele ca rezervor de scheme conceptuale

Astfel, există o perspectivă amețitoare, care ne sugerează că în structura paradoxală a numerelor reale, supot încontornabil al analizei matematice, se află, incîfrată și metamorfozată, teologia scolastică privitoare la relația dintre dogma creștină și raționalitatea lumii. Firește că nouă, românilor, această teză ne sună familiară. În 1930, spre indignarea clericiilor, Blaga ne propunea să vedem în dogmă un sens metodologic, capabil și de a deschide în structura sa internă. În vizionarea lui Blaga, schema conceptuală a dogmei actionează asupra gîndirii ca o configurație stabilă, care ieîrhizează spontan forma internă a reprezentărilor noastre, și anume potrivit structurii rapoartelor ipostaziate în dogmă. Riscind o comparație contemporană, dogma ar fi un soi de fractal raționalizat irreductibil. Mai aproape de noi, Adrian Miroiu a făcut un senzational studiu de caz al acestei idei (*Metafizica lumilor posibile și existența lui Dumnezeu*, 1993), pornind de la argumentul ontologic în favoarea existenței lui Dumnezeu. Astfel, după ce a examinat cu extremă minuție dificultățile argumentului, el ajunge la următorul rezultat neașteptat: dacă în genere Dumnezeu poate fi dovedit că există, atunci El nu poate exista decât într-un singur fel, și anume ca Logos intrupat. Adică, dacă argumentul ontologic este valid, atunci entitatea care îl verifică trebuie să aibă trup în lumea actuală și, în același timp, să fie principiu al ei. Pentru a reda validitatea argumentului sfîntului Anselm, Adrian Miroiu a trebuit să admînă niște premize care includeau schema conceptuală a intrupării. Pătul este în sine remarcabil, căci sugerează ideea potrivit căreia există un raport de auto-similitudate între premize și rezultat. În ce privește cazul special al chestiunii sale, Adrian Miroiu crede că recunoașterea dumnezeirii ca Logos intrupat exprimă o schema conceptuală extrem de fertilă, care, deși aproape neobservată, este prezentă în multe din realizările intelectuale ale vremii noastre.

Rezumînd, putem distinge trei trepte de solidaritate între creștinism și știință modernă. În primul rînd, este prezența creștinismului în convingerile personale ale cercetătorului (creștinismul ca gust personal). În al doilea rînd, este concepția care vede în Biblie un referent activ pentru orice reprezentări analogice: e.g., ideea potrivit căreia doctrina creștină este *imagines* cea mai nimerită a adevărului (creștinismul ca imagine alegorică). În al treilea rînd, trebuie să ne referim la încorporarea structurilor mentale ale noțiunii ideale de creștinism în anumite scheme conceptuale extrem de fertile, adică posedînd o mare valoare operatorie în cimpul asocierii, discriminării sau rezolvării gîndurilor "naturale" (creștinismul ca instict cognitiv). Scopul acestui articol a fost acela de a ilustra trei moduri de a fi creștin în cultură. Dacă primul ține de gust iar al doilea de opțiune, cred că ultimul este oarecum inevitabil, căci ne vine nu prin intermediul conținuturilor, ci prin acela al formelor, care sunt infinit mai puternice. Pe de altă parte, sper să fi putut sugera în mod convingător că, departe de a fi fost cu necesitate adverse, știința modernă și creștinismul întrețin (și aici) o fascinantă legătură "fractală".

ADRIAN NICULESCU

Prima intrare a României în Europa pașoptistă

1989 a fost un nou 1848

Prinț-un fericit concurs de Imprejurări, la invitația profesorei Cristina Vernizzi, directoarea Muzeului Național al "Risorgimento"-ului (cea mai prestigioasă instituție de acest gen din Italia), luniile trecute am avut ocazia să mă ocup de sicătuirea colțului românesc.

Cu acest prilej, am avut posibilitatea să mă aplec asupra a ceea ce, după părerea mea, constituie cea mai exaltantă pagină din istoria poporului român: perioada pașoptistă, pe care oamenii vremii o numeau cu un termen, pe nedrept uitat, "epoca de regenerare a României". Nașterea României moderne (pleonasm tolerat, deoarece "România" prin ea însăși este o națiune modernă, ca și "Italia", anterior simplă referință geografică) este un proces similar pînă la confundare cu "Risorgimento"-ul italian. Există chiar coincidențe cronologice. Se produsese o întrepătrundere uimitoare între evenimente și descoperim legături nebănuite, afinități ideologice și biografice între liderii celor două mișcări. Pe 4 mai a fost inaugurată, în cadrul unei elegante ceremonii, o întreagă sală consacrată mișcărilor naționale din Ungaria, România și Polonia. Tot meritul generos de a dedica o sală din acest muzeu atât de italian mișcărilor amintite, în apărătură străine, dar în realitate atât de asemănătoare și atât de nebănuite de apropiate între ele, revine tot înimoasei directoare.

Mărturisesc însă că ceea ce m-a impresionat mai mult a fost tocmai faptul în sine de a-si fi amintit și de noi în acest context, de altfel, magulitor. Numai cine știe că de ignorată este astăzi România în străinătate, că de ieșită este ea din conștiință colectivă a oamenilor obișnuiti (și nu numai a lor!), și că de exclusivă a rămas ea din circuitul universal al valorilor, al cunoștințelor și al informațiilor, după peste patru decenii de totalitarism obscurantist comunist, care deliberat a reușit să o izoleze de lume (și în ciuda efemerei celebrități din zilele Revoluției), va putea înțelege tot ceea ce am simțit.

În Occidental educat (nici nu îndrăznesc să-mi imagineze ce se știe despre noi în Lumea a treia!), oamenii cred că Belgrad sau Budapesta este capitala României, că româna este o limbă slavă, nici măcar aliații noștri francezi ori italieni nu-si mai aduc aminte de contribuția României în primul război mondial. Pe bună dreptate, d-na Grete Tartler se plângă recent, la "Europa Liberă", că atunci cînd, în mod excepțional, un austriac cunoaște numele vreunui român celebru, în cele mai multe cazuri el îl ignoră că răspunde de proveniență. Așa a ajuns Brâncuși "francez", Eliade sau Iliean Cotrubă "grec" și a.m.d., iar la Viena, deși metropola occidentală cea mai aproape de noi, într-un sondaj improvizat, doar un om dintr-o sută știa că Enescu a fost român...

Hotărît lucru, România trebuie repusă pe harta de pe care au scos-o comuniștii. Nefindoiros, pentru România, a fi prezentă într-un astfel de context, ca Muzeul "Risorgimento"-ului, constituie o mare onoare dar și posibilitatea refondării unor vechi tradiții, întrerupte decenii în sir din pricina imprejurărilor politice nefaste.

În ciuda diferitelor controverse suscite de Revoluția de la 22 Decembrie (cei care, vrind să o diminueze, o numesc disprețitor "lovitură de Stat", uită că, inevitabil, prin definiție, orice revoluție comportă și o lovitură de Stat! Din fericire, indiferent ce ar spune detractorii, ultrarevoluționarii mină-n mină cu național-securiști, ea nu s-a rezumat numai la atit, ci a răsturnat și orinduirea socială preexistentă – comunismul –, deci a fost "revoluție" în sensul deplin al cuvintului), aceasta a constituit o demnă replică peste timp a Revoluției de la '48. Dată îndărât de comunism, oprită din mersul ei firesc, societatea românească de azi se află din nou în fața acelorași sarcini ca și atunci: refacerea țesutului social, (re)instaurarea democrației, (re)constituirea societății burgoze (cea ce, și etimologic, și ca sens înseamnă cam același lucru cu mult vehiculatul concept de "societate civilă", adică de societate urbană, din "civitas" = "burg", cu regulile și cu modul ei evoluat = civilizat de viață), (re)introducerea economiei de piață, ba chiar și unitatea națională. Într-un cuvînt, refacerea Țării, "reinventarea" ei. Pînă și chestdinarea monarhiei se pune cam tot în aceeași termen ca și-n epoca Unirii. S-a uitat, oare, că tocmai pașoptiștii au fost aceia care au lansat ideea "domn străin ereditar, din familie domnitoare europeană", cum sună hotărârea Divanurilor Ad-hoc de la 1857, în care republicanii cei mai principali, C.A. Rosetti, Brătienii amindoi, s-au pronunțat, din motive de oportunitate politică, pentru monarhia constituțională de tip occidental, care a întărît și consolidat definitiv Statul, aducîndu-l la standardele apuse? 1989 a fost cu adevărat un nou 1848.

Cei 40 de ani de comunism au introdus tot atită rău că "mileniul negru feudal" și regresul fanariot

"Pașoptul", cu modelele și programele sale, rămîne astăzi mai actual ca oricând în ultimii 150 de ani. Cu diferență că strămoșii noștri au pornit-o chiar de la zero, și din nimic au făurit o națiune europeană, că vreme nouă, pe cînd pe colo, ne-a mai rămas ca o brumă de moștenire, cite-o frîntură (desi incompletă – v. unitatea națională) din prejiosul edificiu demolat de comuniști în urmă cu patruzeci de ani... Este o tragedie să vezi agonisala a o sută de ani de istorie liberal-democrat-burgheză, care ne-a introdus de drept în Europa (1848-1948), risipită de patru decenii de tăvălug comunist (1948-1989). E trist să constați că aceleași cerințe din Declarația de la Ialaz, aplicate timp de o sută de ani, dar apoi din nou calcate, de astă dată nu de boierii reactionari, ci de comuniștul neomedieval și antimodern, au trebuit să fie repetate în 1989: "Libertatea neîngrădită a tiparului", a cuvîntului, a preselor, dreptul de asociere, de circulație, improprietărea țărănilor și desființarea clăcășiei (citește CAP!), "grăbnica emancipare a compatriotilor noștri israeliți" (aviz la condiția minorităților în "epoca de aur").

Diferența dintre 1848 și 1989 stă în bani, în capital

Totuși, ca și la 1848, și după Revoluția din 1989, s-a putut repuna în mișcare o dialectică, deși nu mai rămăseseră decit insule disparate de societate civilă și oamenii s-au trezit nepregătiți pentru trecerea bruscă de la dictatură la democrație și libertate, trebuind să relinvețe vechile deprinderi, abandonate, ingropate. Din acest punct de vedere, omul de la 1848 avusese timp, de la 1821 încoară, mai ales sub Regulamentele organice, să se dezmetezească și să înțeleagă ce-i cu el. Noaptea Evului Mediu, din care societatea românească a ieșit la 1848, este întru totul comparabilă cu noaptea comunistă din care ieșim acum. În condițiile accelerării istoriei contemporane de care aminteam, cei patruzeci de ani de comunism au produs cam tot atită rău că și cei peste o mie ai "mileniului negru" feudal și ai secolului de regres fanariot. E normal ca și ieșirea din întuneric să fi avut cam tot aceleași efecte, la 1848 ca și la 1989: deschătușarea unui dinamism, chiar a unei frenezii nebănuite, ivirea acelei impresionante capacitate de sincronizare, de recuperare a întîzierilor istorice, accelerarea bruscă a timpilor, saltul peste etape... Atunci, ca și acum, după glaciatiunea și regresul comunist, Renașterea devinea mai necesară ca oricind.

Singura mare deosebire: la 1848, în momentul trecerii de la feudalism la relațiile economie de piață (cu corolarul lor, trecerea de la societatea închisă la cea deschisă), existau bani, exista capital. Conversiunea să a putut face relativ ușor. Să ne gîndim doar la reinvestirea în industrie de către proprietari a banilor rezultați din despăgubirile pentru pămîntul împărtit prin Reforma agrară a lui Cuza: la transformarea, încă de pe vremea Regulamentelor Organice a boierilor în moșieri, cu exploatații agricole de tip capitalist, cu proprietatea deplină asupra pămîntului posedat, corroborat cu transformarea țărănilor dependentă în muncitori agricoli... În schimb, acum, în momentul tranziției către economia liberă și societatea deschisă, țara este sleită, văgăuită, săracită.

Rusia, prin intermediul lui Kiseleff, ne-a oferit începutul euroopenizării

Nefindoielnic, caracteristica principală și totodată meritul fundamental al generației pașoptiste rămîne imensa capacitate de sincronizare și de adaptare la valorile și la ritmurile lumii civilizate. Capacitatea lor imensă de "potrivire" la Marele Ceas al istoriei, care pentru noi bătăie de aproape două milenii letargice ore orientale. Însăși "intrarea în istorie", cum ar spune Mircea Eliade. Cu alte cuvînte, "intrarea în Europa".

Statul român modern a cunoscut o gestație lentă în anii Regulamentului Organic. Începutul "euroopenizării" noastre a fost "oferit" – e drept, interesat – chiar de către Rusia care, prin intermediul filo-românului Kiseleff a dat Principatelor o organizare și libertăți necunoscute de ea la ea acasă. El a fost apoi experimentat "in vitro" în cele trei luni de guvernare revoluționară din Valahia de la 1848. Ulterior, toată experiența acumulată, inclusiv în exil, a fost metodic aplicată definitiv după 1859.

România modernă a fost opera a 200-300 de oameni vizionari și curajoși

Epoca aceasta, ca peste tot în Europa, a constituit cel mai tipic exemplu de afirmare a elitelor. Elitele sunt avangarda și locomotiva societății, "minoritatea

activă" față de "majoritatea silentioasă". La Milano, după înfringerea insurecției celor "Cinci zile" din martie 1848, care reușise să-i îzgănească pe austrieci celebrul general Radetzki, la revenirea ocupantului, poporul mărunt le-a ieșit sărbătorește în întîmpinare strigind "Domnii, domnii au făcut-o!". În vremea aceea, autori revoltei erau duși la streang. Într-adevăr, revoluția "domnii" o făcuseră, ca și la noi, burghezia liberală, boierimea luminată, tinerii, intelectualii... Oamenii simpli erau cu "Ordinea", cu Austria catolică, nu cu "bonjurniștilor", cu burghezia și aristocrația liberal-masonică din "cartierele frumeoase", din palatele de pe strada Montenapoleone, cu tinerii, cu studenții... Si la noi C.A. Rosetti era boier sadea și locuia la "Podul Mogoșoaiei" deși devenise, din spirit de frondă, statuș de meseriaș!

Și totuși, acea elită, extrem de restrinsă numeric este la noi, a reușit să răstoarne tot cursul istoriei românești și să ne înscrie definitiv în Europa. "Definitiv", deoarece Revoluția de la 22 Decembrie ne permite să spunem acum că ceea ce părea o veșnicie, recădere în barbarie prin comunism, n-avea să fie, pînă la urmă, decit o paranteză. Tristă, nepermis de lungă, cu efecte perverse, căreia o să-i tragem ponoasele multă vreme de acum înainte, dar, totuși, o paranteză, în evoluția noastră firească și în modul cum a fost ea programată de părinții națiunii încă de la 1848. Privind la opera măreță pe care aceștia au realizat-o, cine mai își aduce aminte că ei cu toții n-au fost decit o mîndă de oameni? Mai știe cineva că cel exilat după revoluția munteană au fost în număr de doar 35? Si totuși... Cu ideile lor avansate cu care își depășeau cu mult epoca ei au știut, cu generozitate, să răspundă aspirațiilor unui întreg popor. Păreau o mulțime imensă cei care, în emigrăția pariziană, au pregătit Unirea, noile instituții democratice, tînărul stat... Situația prezintă analogii și cu "exilul militant" din timpul regimului comunist... Cîți au fost cu adevărat cei activi? Tot o mîndă de oameni... Pentru a reveni la '48. Dacă admitem că în jurul fiecăruia din cei 35 de "capi" exilati se mai aflau încă 5-6 persoane, putem afirma că România modernă a fost opera a nu mai mult de 200-300 de oameni vizionari și curajoși. Cam la atită se reducea "societatea civilă" românească din epocă. Dar cite infișături!

Cea mai uluitoare schimbare la față a României a fost între 1840 și 1880

Intr-un mod cu totul ieșit din comun, avem temei să afirmăm că perioada "risorgimentală" românească, cuprinsă între Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor, Independență și proclamarea Regatului (1881) a reprezentat, din punct de vedere politic, nu numai prima epocă de integrare cu adevărat europeană din istoria românilor dar și, paradoxal, virful cel mai înalt atins vreodată de aceasta. Încă neegalat pînă acum. Mult celebrata perioadă interbelică, deși extrem de secundă, n-a reprezentat un asemenea virf decit pe plan cultural! Fenomenul ne duce cu gîndul la un autentic "exordium ex abrupto" al vietii românești "regenerate". Este acel impresionant impuls inițial care a permis României să realizeze în foarte scurt timp, importantul avans (uneori calculat în valori de ordinul a 50 de ani!) pe care și-l a cîștigat în epocă față de celelalte societăți din țările din jur, deși cu toate pornește la drum cam în același timp. Privind aceste fapte din perspectiva situației actuale, cînd mai toate țările vecine ne-au luat-o înainte, pare aproape de neimaginat.

Să nu uităm că, în numai patru decenii, între 1840 și 1880, România a dat dovada unei uimitoare capacitate de a se schimba complet la față. În numai cîteva decenii, ea a reușit, în mare, să recupereze însărcinătorul "handicap" istoric ce o separă de lumea civilizață. De la niște dezolate, dezorganizate și sărace ținuturi balcanice, cu aspect mai degradă de Orient Mijlociu decit de țără europeană, România a realizat un adevărat salt către nivelul unei normale țări de pe continent. La capătul acestei evoluții de cîteva decenii, odată cu proclamarea Regatului, în 1881, România devine un membru cu drepturi depline în concertul națiunilor europene. Si ascensiunea continuă. A continuat, se poate spune, neîntrerupt, pînă la instalarea regimului comunist. Meritul acestui progres revine integral generației de la '48.

Izbucnirea și victoria, fie și vremelnică, a Revoluției de la 1848, constituie prin ele însele dovada nîvelului dezvoltării societății românești, a apartenenței sale la Europa. Fapt semnificativ, din toată zona lor geografică, Țările Române sănătate singurele care su luat parte la Revoluția liberal-democratică europeană, formind virful ei cel mai avansat înspre Est și Sud-Est. Nici o altă națiune din regiune, dar nici Rusia și nici Turcia nu au cunoscut acest privilegiu care, în ultimă instantă, demonstrează și că gradul nostru de civilizație (cel puțin în anumite medii culte) se află deja aproape la unison cu acela al statelor evolute de pe continent. Altfel nu s-ar fi produs revoluția...

(Continuare în numărul viitor)

MIHAI DRĂGĂNESCU

Şedinţa Prezidiului Academiei Române din 31 august 1993

Doamnelor și domnilor colegi ai Prezidiului Academiei Române,

1. Astăzi încheindu-se luna august 1993, au mai rămas exact cinci luni de zile până la intrarea în funcțiune a unei noi echipe de conducere a Academiei Române și închiderea mandatului actualui echipe.

În ceea ce mă privește, am declarat la întâlnirea cu presa de la 23 aprilie a.c., la întrebări ale reprezentanților acestia, că nu voi candida la postul de președinte datorită prevederilor legii organice referitoare la Academia Română, la care elaborare am contribuit direct; am mai menționat că nu voi candida nici la postul de vicepreședinte al Academiei sau Secretar general, deși nici legea și nici Statutul Academiei nu ar impiedica acest lucru.

Această poziție publică o mențin în continuare și o afirm și în fața dumneavoastră, iar în caz de nevoie o voi susține și în Adunarea Generală a Academiei.

2. Din nefericire, în ultimul an de activitate al Biroului Prezidiului au apărut în sănul lui divergențe acute care în mare măsură vă sunt cunoscute.

În momentul de față, în problemele cele mai importante, s-a ajuns la o ruptură în Biroul Prezidiului, formându-se două grupe egale ca număr: de o parte, academicenii Mihai Drăgănescu, Nicolae Cajal și Zoe Dumitrescu-Bușulenga, de altă parte, academicenii Alexandru Bârlădeanu, Radu Grigorovici și N.N. Constantinescu.

După mine, este firesc ca în caz de paritate de voturi, președintele să fie acela care să stabilească decizia finală. Acest lucru este valabil în virtutea regulilor generale de conducere și în cazul Prezidiului Academiei.

D-l Acad. N.N. Constantinescu nu recunoaște, începând din această vară, acest drept al președintelui deoarece nu este stipulat în statut. Am acceptat ca această chestiune să fie discutată în Prezidiu Academiei eventual chiar și în Adunarea Generală. Eu susțin principiul dreptului președintelui de a decide în Birou și în Prezidiu în caz de paritate de voturi. Acest lucru nu se referă numai la actualul președinte, ci în general, ca un mod firesc de a proceda în conducerea oricărei instituții sau organizații (Problema nr. 1).

3. Ruptura din Biroul Prezidiului pare să fie iremediabilă. În plus, D-na Acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga, lucrând la Roma, nu poate fi prezentă la orice ședință a Biroului Prezidiului. În acest caz vor apărea inevitabil repetate divergențe între președinte și Biroul Prezidiului, care vor duce oricum la rezolvarea problemelor în Prezidiul Academiei.

Biroul Prezidiului nu mai poate funcționa normal și de aceea propun (Problema nr. 2) ca toate activitățile de conducere, până la noile alegeri, să fie preluate direct de Prezidiul Academiei. În conformitate cu Statutul, Biroul Prezidiului înlocuiește Prezidiul Academiei între ședințele Prezidiului. Acum însă Biroul Prezidiului nu mai poate funcționa. Menționez că în primăvară D-l Acad. Radu Grigorovici a cerut să se inscrie în procesul verbal al Biroului Prezidiului nefiind credere sa în Președintele Academiei Mihai Drăgănescu. Tânărătatea de modul în care s-a desfășurat activitatea în conducerea Academiei de la revenirea cu muncă permanentă a D-lui Acad. Alexandru Bârlădeanu, de coalizarea celor trei colegi menționați împotriva președintelui, cel care reprezintă Adunarea Generală, Prezidiul,

în general Academia, declar și eu astăzi nefiind credere mea în activitatea D-lor Acad. Radu Grigorovici, N.N. Constantinescu și Alexandru Bârlădeanu în conducerea Academiei. Nefiind credere a devenit astfel reciprocă.

Dacă Biroul Prezidiului nu mai poate funcționa, din cauza nefiind credere reciprocă menționată, nefiind credere mea față de cei menționați izvorând dintr-un fond românesc, cu adânci rădăcini, propun a se avea în vedere și posibilitatea unor alegeri anticipate ale președintelui, vicepreședintilor și secretarului general, chiar la începutul lunii octombrie 1993, urmând a supune această propunere Adunării Generale (Problema nr. 3).

4. Una din faptele grave petrecute în acest an a fost încercarea de explozie a Academiei Române, inițiată de Acad. Radu Grigorovici, în legătură cu alegerile din Academia din perioada 1990-1993. Din fericire, nici Prezidiul și nici Adunarea Generală nu au dat curs propunerii de a pune sub semnul îndoielii alegerile din Academia Română, acțiune care dacă ar fi avut succes ar fi putut pune în pericol toate măsurile luate de Academia din 1990 până astăzi, inclusiv delimitările de regimul socialist totalitar și alinierarea la standarde europene în activitatea Academiei. În ultimă instanță, Academia era invitată să-și dea singură o lovitură mortală. Nu am înțeles și nu înțeleg o astfel de atitudine.

Disputa aprinsă din Prezidiu în legătură cu acea faimoasă propunere a fost urmată de un set de scrisori Acad. Bârlădeanu - Drăgănescu și Acad. Constantinescu - Drăgănescu, transmise membrilor Prezidiului și care am putea să le facem cunoscute tuturor membrilor Academiei (Propunerea nr. 4), pentru ca toti să fie clarificate asupra nefiind crederei reciprocă.

5. Al doilea fapt grav a fost atacarea publică a Președintelui Academiei și a altor membri ai Academiei direct sau sub auspiciile D-lui Acad. Radu Grigorovici.

Președintele Academiei a fost chemat în primăvară în fața Comisiei de abuzuri a Senatului, condusă de D-l Tico Dumitrescu, fiind inițial acuzat de abuzuri în conducerea Academiei. Nu eram obligat să mă duc, dar m-am prezentat pentru că mă știam nevinovat și știam că eram sprijinit de Prezidiu și Adunarea Generală. După discuții și prezentarea de documente, Comisia a renunțat și a rupt acuzația scrisă care mi s-a adus. Dar altceva este important. Mi-au fost aduse acuzații legate de discuții avute în Prezidiu și unele numai în Biroul Prezidiului.

Apoi D-l Acad. Radu Grigorovici publică un interviu în ziarul Cotidianul în luna aprilie, în care îl atacă pe președintele Academiei, ceea ce, cred că încalcă Statutul și principiul discutării problemelor interne în cadrul strict al Academiei. Acest articol a fost semnalul unei campanii de discreditare a Președintelui Academiei, de către unul din vicepreședintii Academiei. Iar acest lucru s-a organizat prin presă, cred că pentru prima oară în istoria Academiei, nu în cadrul intern al Academiei!

Tot sub auspiciile D-lui Acad. Radu Grigorovici revista "22" publică o serie de materiale intitulate "Din secretele Academiei", injurioase la adresa Academiei, a președintelui Academiei și a altor colegi membri ai Academiei.

De ce această tendință de a lovi Academia din interior, după ce a rezistat la atacuri din afară și s-a consolidat întrată? Înțeleg numai singură să mai putea

distrugere? Sunt oare persoane care au interesul, comanda sau orbirea prin nemulțumire să o impingă pe această cale?

6. Al treilea fapt grav este legat de situația creată după decizia Adunării Generale privind revenirea la ortografia clasică în punctele esențiale cunoscute. Nici unul din cei trei colegi nu a acționat în litera și spiritul hotărârii, mai mult, consideră că nerespectarea deciziei Adunării Generale este o chestiune de opinie științifică. În lipsa mea de incredere față de cei trei colegi a trebuit să acționeze singur, desigur în limitele legii și ale statutului Academiei. Pentru deciziile luate, în raport și cu campania de presă denigratoare, incurajată cu evidență și de persoane din conducerea Academiei, am transmis presei următorul comunicat:

COMUNICAT (5 august 1993)

Cu privire la știrile apărute în presă în legătură cu conducerea Institutului de Lingvistică București și la conborurile Dnei Mioara Avram publicate în revista "22" din 5-11 august 1993 și România Liberă din 4 august 1993, președintele Academiei Române face cunoscut următoarele:

1. Academia Română și președintele actual nu s-au opus exprimării oricărora opinii și nimeni nu a avut de suferit de pe urma opinii sale.

2. În problema ortografiei, în interiorul Academiei, a apărut o altă problemă decât aceea a confruntărilor de idei și anume nerespectarea de către unii lingviști a unei hotărâri a Adunării Generale a Academiei Române. D-l Acad. Ion Coteanu a declarat direct președintelui Academiei că nu va respecta hotărârea Adunării Generale care, după cum se știe, a fost adoptată cu o majoritate covârșitoare de voturi.

3. Hotărârea Adunării Generale privind pe "a" și "sunt" nu este o reformă ortografică, ci o revenire la un bun cultural anterior regimului socialist totalitar.

4. Eliberarea dlui Acad. Ion Coteanu se încadrează în măsurile legale privind pensionările de vîrstă. De altfel măsura privind pensionările, în conformitate cu legea, este generalizată pe întreaga Academie.

5. Președintele Academiei a fost ales în această calitate de Adunarea Generală a Academiei Române pentru a respecta și aplica legile țării, statutul Academiei și hotărârile Adunării Generale.

Din acest punct de vedere, măsurile luate sunt legale.

Președintele Academiei Române, (ss) Acad. Mihai Drăgănescu

Deși în Adunarea Generală au votat pentru, celor trei colegi amintiți nu le-a convenit hotărârea Academiei Române privind revenirea ortografică. De ce nu au luat atitudine și de ce nu iau atitudine publică alături de Adunarea Generală?

7. Este evident că cei șase membri ai Biroului Prezidiului nu mai pot colabora în continuare în cadrul acestui organism, ajungându-se la un dialog al surzilor. Vă rog a vă spune atunci cuvântul asupra celor patru probleme din această informare și să luăm împreună deciziile necesare, inclusiv înaintarea unor dintre ele sau a tuturor către Adunarea Generală a Academiei.

Nu cred că o campanie de discreditare, ca aceea dusă acum față de Președintele Academiei, oricine ar fi președinte, folosește Academiei, prestigiul ei, rolul ei, în societatea românească!

Ea pare a se înscrive, de fapt, într-o campanie mai generală de distrugere a Academiei Române sub forma ei actuală.

Personal, mai am puțin și voi trece într-o altă etapă a vieții mele. Am propus o cale cătă mai democratică pentru noile alegeri ale conducerii Academiei, discutabilă și amendabilă. De ce o asemenea izbucnire din partea Acad. Radu Grigorovici împotriva unui procedeu ordonat, care să asigure alegerea unei conduceri pornind numai și numai din interiorul Academiei? Dorește cineva să se pescuiască în apă tulbure? Este momentul ca din conducerea Academiei să facă parte numai oameni de știință și cultură cu operă și talent organizatoric, oameni care nu au profesat economia politică socialistă și nici socialismul științific, mai tineri, iar alegerea lor să fie decisă de toți membrii Academiei.

Academia Română este sacră, acum însă sacrilitatea ei este întinată, iar acest lucru vizând în cele din urmă distrugerea ei, este posibil să se petreacă fără nici o reacție din partea membrilor ei?

Eu nu pot crede că 3-5 membri ai Academiei Române vor reuși să perturbe o instituție națională, trecând peste voința majorității covârșitoare a membrilor ei. Să cred că nu mă însel când fac afirmația de mai înainte.

(Textul reproducă respectiv documentul semnat de Președintele Academiei, dl. Mihai Drăgănescu.)

CITEVA OBSERVAȚII

La scrisoarea citită de Dl. Mihai Drăgănescu în ședința Prezidiului Academiei Române din 31 august:

1. A prezenta cu atită condescendență hotărârea personală de a respecta statutul Academiei (privind propunerea de candidatură) reflectă mai curind lipsa de respect față de reguli decit recunoașterea lor.

2. Nu există alte "reguli generale de conducere" în afara următoarei: dacă statutul nu prevăd modul de luare a deciziilor în anumite cazuri, se aplică prevederile legii prin care instituția a luat ființă. Prevalența votului Președintelui trebuie să fie stipulată în statut, sau să existe un mandat în acest sens – al Prezidiului, al Adunării Generale – pentru a fi luată în considerație.

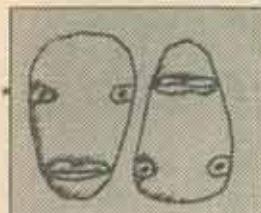
3. Incriminarea debaterilor publice privind Academia Română arată o mentalitate cu totul inaceptabilă. Aceste chestiuni privesc societatea românească, ele nu sunt chestiuni interne, ele nu sunt "mici secrete".

4. Deciziile Academiei, inclusiv cele privind ortografia, nu pot avea caracter de lege, chiar dacă este firesc ca AR să "tutezeze" o astfel de chestiune. După cum știm, decizia AR nu a avut motive și argumentări "academice".

5. Eliberarea din funcție a academicianului Ion Coteanu este neconformă cu legea (se face apel la un articol ordinat din lege și nu la cel privind cercetătorii de grad I, profesorii universitari etc.). De altfel măsura nu s-a aplicat dlui Nicolae Cajal ori Dnei. Zoe Dumitrescu-Bușulenga.

6. Orgoliul care echivalează punerea sub semnul întrebării a Președintelui Academiei cu o încercare de distrugere a Academiei poate strivi o instituție, nu numai o persoană.

GABRIEL ANDREESCU

SORIN ANTOHI

Europa comunitară, Europa culturală: identități reticulare

Doamnelor și
domnilor,Sunt onorat să pot
impărtăști astăzi cu dvs.
cîteva ore de reflectie

asupra Europei culturale, un subiect care ne agită uneori și pe noi, români, obsedati cum suntem de o geografie simbolică în care Europa rămîne deocamdată un rizant. Aici, la Dunărea de Jos, suntem la Poarta Orientului, unde, vorba unui vizitator francez, tout est pris à la légère; totuși, chiar și aici există subiecte serioase, iar uneori se petrec tragedii; și vrea să combină astăzi acest genius loci – superficialitatea – cu endemicul saeculum european – tragicismul –, pentru a analiza o formulă identitară emergentă: identitatea reticulară.

Utopia comunitară

Am asistat anul trecut la un gigantic simpozion, intitulat, poate subconștient, *La Grande Europe à Paris*. Am remarcat atunci că de mult au putut influența burocratia de la Bruxelles și Strasbourg, ajutată de megamașinile statale și mediatiche, percepția standard a continentalui nostru: Europa devenise pur și simplu forma scurtă a unei serii de sintagme de care se abuzează – "Comunitatea Europeană", "Europa celor N", "Europa comunitară". Astfel încât, pentru a denumi ansamblul Europei, care se intinde, potrivit atlasului geografic, de la Atlantic la Urali, era nevoie să vorbești de "Europa Mare", cu tot ridicoul de a sugera un fel de iridentism inimaginabil. Fiindcă ar fi greu să vorbești de "Mica Europă" cînd vorbești de țările Pieței Comune, vorbești de "Europa Mare" atunci cînd ai în vedere Europa fantasmatică produsă de discursul utopic al politicienilor, demagogilor, oamenilor de cultură.

Acest discurs, care abia a evacuat imaginea "Casei Comune Europene" (atât de scumpă lui Gorbaciov), recuperează, nu întotdeauna innocent, clișee mitologice și geopolitice, de la grecii antici, trecind prin imperiile romane succese, prin Republica Christiană și noile curente paneuropene. Scepticii și realiștii realizează că Europa Comunitară e altceva decât un imperiu postmodern, în care, sub tăvălugul intereselor economice și strategice, s-ar naște poporul unic european, ca sumă redundantă a clonelor unui individ generic, "omul fără calitate". Cred că nici naționaliștii, nici antropologii, nu se tem de o atare posibilitate.

De fapt, trăim într-o epocă a particularismelor, deci proiectul luminist al Umanității s-a spart în tot mai numeroși idoli ai triburilor. Sub impactul unei engleze rudimentare, orice proiect de lingua franca artificială devine absurd, deci orice instituire lingvistică a unei personalități europene comune rămîne iluzorie. Cu progresele Islamului și irepresibilul influx de imigranți, nici religia unică europeană, nici distopia rasială europeană nu mai pot fi decât standardele unor integriști. Prăbușirea experimentelor niveliste în Europa Centrală și Orientală a marcat eșecul producției de novi homines infraumanici, ce puteau deveni, într-un coșmar al Europei comuniste, sursele unui monstru: omul european standard. Bicentenarul Revoluției Franceze a consfințit triumful dreptului la diferență, simbolizat de procesiunea multicoloră a francezilor din 1989, cum nu se poate mai diversi, irreductibili la singeroasa nebunie a francezului tipic, anunțată de monarhia absolută și încercată violent de iacobini. În sfîrșit, eșecul sistemului juridic al statelor-națiune, aceste administrații kafkiene de obiecte

identice (bunii cetățeni), a făcut ca minoritățile să ceară din nou privilegiu, ca în societățile de Ancien Régime: fiindcă drepturile omului se acordă în mod egal unor indivizi simbolic egali, minoritățile cer acum drepturi colective, discriminări pozitive.

O alternativă: Europa culturală

Lecția acestui crepuscul al marilor blocuri identitare a fost pentru unii o lecție culturală. Europa era astfel mintuită prin poliglotă, erudită, turism cultural și schimburi de mesageri. Dacă în Realpolitik și, din păcate, în imaginariul popular, alteritatea e conotată negativ, dacă nu cumva e de-a dreptul diabolizată, în lumea culturii se poate imagina o alteritate seducătoare, fascinantă. Celalalt este reperul indispensabil al sinelui, aduce sunetul unei alte regiuni a Flinței, relativizează adevărurile sclerozate. *Comment peut-on être Persan?*, scandalul identității Celuilalt, nu e o întrebare pentru omul de cultură de azi.

Dar, lipsită din ce în ce mai decisiv de suportul studiilor clasice, educația modernă nu mai poate lucra cu esențe superioare, deci se resemnează democratic la portable skills. Astfel, seria istorico-culturală europeană cade progresiv în uitare, masele de europeni rămînând să parcurgă aleatoriu, prin hazardul turismului, televiziunii și lecturilor fără sistem, un univers din ce în ce mai puțin profund, față de care orice Baedeker pare fastidios. Ce rămîne din Europa culturală? De regulă, rămîne exaltarea etnologică a unor alterități marginale, *pensées sauvages* răsărite în Carpați sau pe Volga, care, deși primitive (e cazul să o gîndim, dacă nu putem să o să spunem), nu înțează prin asta să fie pitorești. Recădem astăzi în parodia lipsită de umor și saturată de kitsch a unui supermagazin în care plătești cu ECU artefactele unor populații obscure și reproducerile operelor unor artiști cu nume imposibil de pronunțat; în acest "muzeu imaginari" devenit bazar, apostolii Europei culturale par condamnați la un multiculturalism à l'américaine, anticanic, populist, comercial – emblemă trivială a postistoriei.

În opinia mea, Europa culturală este mai întii o Europe spectrală a elitelor cultivate, o nostalgie mai mult decât o utopie, o memorie mai mult decât un proiect. Atunci cînd trebuie transmisă mulțimilor democratice, această Europă spectrală capătă o materialitate factice, *en trompe l'oeil*, lipsită de substanță și de demnitate ontologică.

Ce-i de făcut?

Identități reticulare

În linii mari, cred că trebuie făcut în primul rînd ceea ce faceti chiar dvs.: trebuie construite rețele. O spun fără vreo intenție de lip service, și sper să vă conving că o să cred.

Cuvîntul "rețea" are numeroase acceptări moderne, în general asociate unei aure secrete, subterane, chiar occulte, ezoterice. În limbile neoromanice, o sumară cercetare etimologică redescoperă cuvîntul latin *retiolus*, diminutivul lui *retis*, care înseamnă la origine "plasă pentru a prinde anumite animale" (derivatul francez cu acest sens, *resel*, e atestat în secolul XII). Revoluțiile industriale au adus acceptări neutre sau chiar pozitive (dacă progresul are valoare pozitivă) pentru cuvîntul "rețea", dar cred că și azi conotațiile cele mai rezistente rămîn cele evocate la începutul acestui exercițiu de semantică istorică.

Astfel, "rețea" simbolizează victoria structurii asupra masei amorfă, victoria spiritului asupra substanței, victoria elitei asupra vulgului: umaniștii Renașterii și Reformei, rozcricenii, iezuiții, francmasonii, kominterniștii, spioni, savanți, fanii lui Michael Jackson construiesc asociații voluntare, ieșind din determinările imediate, adesea pentru a propune sau a edifica tainic o utopie. Ei se deterritorializează, alegind ca principiu identitar rețea, nu originea: intelectualii au susținut într-un mod ambigu propria lor extraterritorialitate, inspirată de tradițiile clericale. Ei pretindepă (uneori pretind și așa) și în exteriorul societății, pentru a-și legitima dreptul de arbitri ai vieții publice, un drept înțemeiat pe pretensiile lor că încarnează sau reprezintă voința divină, Rațiunea, competența tehnocratică, sau orice altă formă de autoritate. În

cazul intelighenților est-central-europene mai cu seamă, ex-traterritorialitatea era prefață unui proces sistematic prin care autoritatea simbolică era transformată în putere. Într-un fel, însăși funcționarea elitelor este o ilustrare a ideii de rețea, fiindcă un program abstract – cum ar fi "Europa culturală" – nu este accesibil decât celor puțini; din fericire, unele idealuri abstrakte rămîn la nivelul elitelor; altele – și Cealaltă Europă o să prea bine –, ideologiile și sistemele de constringere violentă își propun să aducă ideile abstrakte în viață majorităților tăcute.

Dar îată că ultimele decenii au adus în Europa și o versiune populară a rețelei: numeroase grupuri umane se deterritorializează (din spirit de aventură, din dorință de mai bine economic și social, ori ca urmare a opresiunii), abandonând zona de origine, sau zona de locuire compactă tradițională. Din motive evidente, aceste grupuri umane pornesc din Europa de Est și Centru către Europa de Vest și Nord, minate de versiuni desacralizate ale milenarismului, care fac din Occident un Pămînt al Făgăduinței. Astfel, pe lîngă diaspora tradițională, apar noi rețele de ghetouri, răspândite în zonele cele mai prospere ale continentalui nostru. Statistic, acest fenomen a devenit vizibil în ultimele două decenii. Din punct de vedere cultural, social și politic, se poate considera că fenomenul a devenit problematic mai ales în ultimii zece ani, cu un plus de virulență după căderea Cortinei de Fier. El găsește un Occident pregătit superficial, în care elitele democratice, mai ales de stînga, vorbesc de toleranță și multiculturalism, iar majoritățile, bine talonate de grupări de dreapta, îi privesc pe noi-veniți cu dispreț, anxietate, uneori cu ură. Dar acest fenomen istoric, pe care îl-ăsum numi "migratie reticulară", nu poate fi oprit cu mijloacele democrației. Prin urmare, dacă Europa va rămîne democratică, Occidentul va trebui să accepte că există o nouă formulă identitară, indiferentă la sol, sine, chiar și la limbă și cultură (ghetourile devin în multe cazuri autarhice, deci ghetouri în sens strict). Aceasta este identitatea reticulară.

Într-un fel, cred că o discuție elitistă despre Europa culturală și rețelele ei, o discuție care se ține într-un loc simbolic al unei alte rețele – monarhiile europene –, ne poate da idei și despre această identitate reticulară a migratorilor moderni, mai puțin prestigioasă, mai pericolată, mai provocatoare.

Vă mulțumesc.

Alocuție la Forumul Rețelelor Culturale Europene
Peles, Sinaia, 17 septembrie 1993

Editura ALL
Calea Victoriei 120
Tel: 650 44 20 312 41 40 Fax: 312 34 07

Istoria tragică a Bucovinei,
Basarabiei și Timișoarei Herță
Ion Gherman

Autorul, membru în Consiliul de conducere al Asociației "Pro Basarabia și Bucovina" și președinte al Asociației Culturale "Timișoara Herță", ne oferă un document, care dezvăluie o realitate, o realitate mistificată o jumătate de secol.

O carte densă și cuprinzătoare, reprezentând nu numai o lectură interesantă ci și o referință bibliografică.

Compendiu de parazitologie
clinică

Ion Gherman

O altă lucrare de prof. dr. doc. Ion Gherman, destinată atât studenților cit și tinerilor medici de diferite specialități. Un text concis, însoțit de numeroase planșe și tabele sinoptice original concepute.

GEO BOGZA IN MEMORIAM

De ce scriu

De ce scriu? Poate din aceleasi motive pentru care vor fi scrisi altii. Inaintea mea, cei care, cititi cu o neastovita pasiune, mult inainte de a bani eu insuhi voi scrie cindva, au avut o atit de covoritoare influenta asupra mea, deschizindu-mi ochii spre mine insuhi si spre lume, plamandindu-ma incat o data si facand sa manasc a doua oara, intru omenie si cunoastere, inelit fara ei - marii si venerati mei parinti, chipul si statura-mi ar fi fost altfel, nu-mi inchipui cum, asa cum popoul care creste in lumina zilei nu-si poate inchipui cum ar fi aratat daca i-ar fi fost dat sa creasc in-o pesteră.

De ce scriu? Ca sa-i tulbur pe oameni, sa le reamintesc ca sunt oameni, ca omenia e o realitate care poate fi simtita si pe care se poate conta, ca pe mireasca si substanta pinii, plamantata din griul care e un dar al soarelui.

Din credinta ca asepti putea sa-i fac pe cei ce ma citesc mai buni, asa cum cei pe care eu i-am citit m-au facut mai buni, ca sa pun inca o uscata pe focul ce arde de veacuri, intr-un atit de mare intuneric, in ceasul in care mi-a fost dat sa fac de veghe asupra lui.

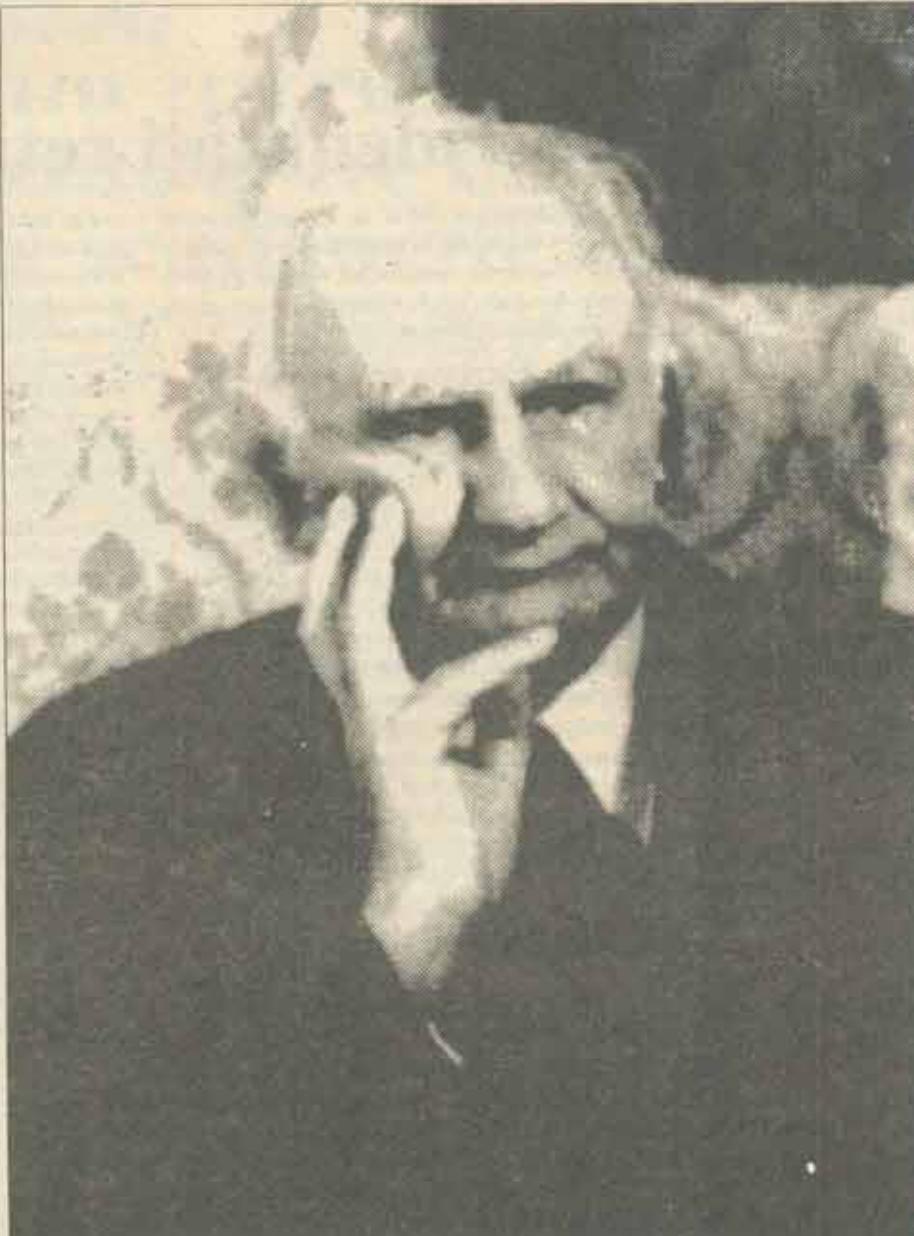
Ca sa lupt impotriva instrainarii omului de sine insuhi, impotriva a tot ceea ce genereaza, si perpetueaza, si agraveaza instrainarea: impotriva standardizarii si abstractizarii vietii, impotriva mecanismelor de gindire, forme ale unei morti mai rea decat moartea.

De ce scriu? Pentru ca sunt convins de frumusetea vietii si a lumii, pentru ca socotesc existenta universului si existenta noastră in univers, capacitatea noastră de a-l percepere si de a reflecta asupra lui, o aventură extraordinară, in stare să ne taie respirația in fiecare clipă, in toate clipele vietii noastre si de-a lungul tuturor mileniilor in care omenirea va fi prezentă in univers.

Desigur, acestea sunt numai cîteva din multele raspunsuri ce s-ar putea da unei asemenea intrebări.

Scriu, aș mai putea răspunde, ca să nu mai omorim caii, ca să ne cuprindă amare mustări de conștiință pentru ușurință cu care ne-am apucat să omorim caii, cei care au fost timp de milenii cei mai buni prieteni ai noștri.

Scriu aș putea răspunde de asemenea, din dorința existență în mine dinainte de a fi inceput să scriu, de a spulbera banalitatea. Cei mai mulți oameni

meni imi par, in felul cum își trăiesc viața, asemenei unor călători care din minut in minut ar căsca de plăcuteală, ar încerca să adoarmă sau ar juca o partidă de cărti, nemaiștiind cum să-și omoare vremea, in timp ce trenul care îi poartă ar străbate un continent fantastice. Scriu pentru a-i implora pe acești călători să-și arunce măcar o clipă ochii pe fereastră. Nu in toate etapele vietii mele am scris din aceleasi motive. La inceput și la inceput am scris, am mărturisit atunci, din exasperare.

Iar astazi scriu din cu totul alte princi, mai vaste decat oricare altele care mi-au pus in stare de veghe conștiință. Scriu pentru că, mai mult decat oricind, cred că am ceva de spus. Scriu pentru a încerca să corectez erorile. Aceasta îmi pare a fi datoria mea față de epoca in care trăiesc.

tradițională, dar deloc învechită - pe care ne-o putem face despre SCRITOR. Un scriitor este o individualitate inconfundabilă care prin tot ce exprimă nu se prezintă doar pe sine. Scriitorul scoate din anonimat și cristalizează conștiința colectivă. Mai mult, îi arată direcția. Harul artistului nu e totușa cu talentul moral; abia aliajul celor două înșuiri dă materialul din care sunt făcuți marii scriitori. Drăguind vorbele, trebuie spus că Geo Bogza era făcut din acest material. Împlinirea lui ca scriitor i-a conferit o autoritate pe care a exercitat-o cu o energie morală rar întâlnită.

Opera sa e clădită pe contraste și legătură intre ele incompatibile: reportajul frenetic și florul unei gândiri de cea mai contemplativă esență. Bogza a fost un reporter al secolului, dar și al vîrstelor geologice. Un avantgardist în literatură și în spirit și un continuator al lui Eminescu. Prin opera sa trece un freamăt cosmic, dar și unul social. Un imens democratism, o putință de a comunica și, totodată, jubilația în singurătate sunt mărci dominante ale spiritului bogzian.

Cei ce-l cunosc pe Geo Bogza din scrierile sale, și nu din manualele școlare - aceste paravane opace

rind omenia. Dar omenia nu poate devine o noțiune cu un alt conținut decât acela izvorit din trăsăturile fundamentale, de toată lumea cunoscute, ale inimii omenesti. Scriu pentru a-mi arăta impotrivirea față de cei care, total lipsiți de omenie îndrăznesc să ia numele omeniei în desert.

Nu fac literatură. Ceea ce fac intră desigur în acel domeniu al culturii care se cheamă literatură, dar eu nu fac literatură.

Raporturile dintre mine și profesiunea de scriitor sint dintre cele mai spinosă. Nu-mi place să scriu. Mult mai mult, - o, mult mai mult - mi place să citeșc. Si încă și mai mult mi place să mă plimb. Atit de mult mi place să umblu, aceasta e marea mea vocație și numai cind îi dau urmăre sănătatea că voi fi fericit. A putea să te deplasezi pe fața pământului, punând în mișcare o uriașă horă de priveliști, mi se pare unul din miracolele existenței. De cind mă ţin minte mă plimb, e felul meu de a mă imbogăti: tot ceea ce calc cu piciorul devine al meu, dindu-mi o voluptate pe care nu cred că o cunosc milionarii. Cu sandalele și bocancii mei să-rii putea să fi strins una dintre cele mai fabuloase averi din lume.

A citi, a mă plimba, a sta la soare: acestea sunt treptele fericirii mele. Fiindcă mai mult decât orice mi place să stau la soare, uitând tot ceea ce știu, devenind un fir de nisip în cosmos, un fir de nisip împăcat cu existența lui. Răspunsul pe care Diogene l-a dat lui Alexandru cel Mare, eu l-am dat tuturor purtătorilor de sceptru ce s-au așezat între mine și soare. A fi un om sub razele soarelui. Atâtă tot.

Nimic nu-mi poate da o voluptate atât de mare ca anonimatul deplin sub uriașă boltă a cerului. Si nimic nu mă obosește atât de mult ca numele meu de scriitor.

Si totuși scriu. Cu eforturi mai mari decât dacă ar fi să mut din loc pietre de moară, mă aplec iarăși asupra hîrtiei și scriu.

De ce scriu? Poate pentru că în acestă lume toți ducem o cruce, iar crucea mea a fost scrisul.

De patruzeci de ani nu aud decât asta: linotipiștii așteaptă, rotativa așteaptă.

Luată, minciuță, acesta este trupul și singele meu.

1971

(Din volumul *Ca să fi om întreg*, Cartea Românească, 1984)

care barează accesul la creația sa autentică - au trăit un puternic sentiment de solidaritate secretă. Opera lui este liantul unui întreg și de valori. Noi, cei care l-am citit pe Bogza, împreună cu cei ce vor veni să-l citească suntem ca un loc geometric; disprețim ceea ce a disprețuit Bogza, iubim ceea ce Bogza a iubit.

Obosit cumplit de suferință fizică, dar neplinindu-se niciodată, adunându-și ultimele puteri pentru a continua să gindească cu aceeași intensitate și în fond foarte singur, astfel a plecat dintre noi Geo Bogza.

Lasă în urma sa nu numai o operă, ci și un destin în multe privințe exemplar.

Va mai putea literatura să joace pe viitor rolul din viața noastră pe care l-a jucat în vremuri bogziene?

Îată întrebarea cu care ne despărțim de Geo Bogza. Nu suntem îngrijorați de supraviețuirea operei sale, care este sigură, ci, într-un sens mai profund, de destinul literaturii ca formă de viață și de adăpostire a vieții în vremuri atât de contorsionate ca acestea.

SORIN VIERU

Un mare truditor, un mare suferitor și un om

A murit ultimul dintre cei cinci frați Bogza: Alexandru, Ovidiu, Elena, Nicolae (Radu Tudoran) și Gheorghe. Moare astfel, se stinge odată cu el, o dinastie întreagă de scriitori, care aparțin aceleiași generații, dar care și-au dat măsura în proporții diferite: unii dintre ei foarte fierzi și chiar cu titlu postum. Despre toți se poate spune că au sfîrșit în fortă.

A murit un mare truditor, un mare suferitor și totodată un om care a știut să fie fericit pe cît poate fi fericită o ființă gînditoare și suferitoare, pe care n-ai lasat-o indiferentă tragediile unui secol întreg. Prin performanță scriitoricească, dar și prin ceea ce se cheamă, încă se cheamă! - conștiință, Geo Bogza ilustreză paradigmatic ideea cea mai înaltă, ideea

Monica Lovinescu și Virgil Ierunca pentru prima oară în Moldova

O călătorie cu peripeții – fotografilor fac dovadă – i-a făcut pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca să ajungă noaptea târziu în Piatra Neamț; o parte dintre admiratorii lor îl mai așteptau și la ora aceea la libăria Humanitas. A doua zi, pe 14 septembrie, stalul și balcoanele Teatrului Tineretului erau pline. Cei care nu reușiseră să facă rost de bilete mai întârziu ca să zarească măcar la față cele două legende. Cuvintul de deschidere a fost rostit de Gabriel Lilceanu care a și pus de altfel prima întrebare. Era ușor să rostești adevărul la adăpostul undelor scurte? Cum s-a petrecut agresiunea la care a fost supusă Monica Lovinescu, în 1977, după ce a fost eliberat din închisoare și expulzat din țară Paul Goma? (Agresiunea a fost pusă la cale de Securitate și despre ea povesteste Pacepa în cartea lui.) În 1980, un atentat a fost organizat și împotriva lui Virgil Ierunca, avertizat însă de poliția franceză, avertizată, la rindul ei, de Interpol. Totuși, după aceste atențate, m-am

simțit usurat – a spus Virgil Ierunca. Înainte am avut un fel de complex ca să adresam unor oameni care suferă imens în vreme ce eu vorbeam liber în față unui microfon. Grație acestor "trimiși speciali", nu m-am simțit blocat, am împărtășit sentimentul celor aflați în spatele frontului, care pot și ei să înfrunte gloantele.

In continuare Gabriel Lilceanu s-a referit la frazele spuse de Virgil Ierunca la libăria Humanitas din București. De ce ați pus atât de mult accentul pe problema uitării și a memoriei? Biserica spune că există un mare păcat – a uită – și un altul – a nu uită.

Pe lîngă problema memoriei s-au mai făcut referiri la disocierea etic-estetic-etic și la destinele literare din ultimii 30 de ani. Cei din sală și-au exprimat în primul rînd bucuria de a-i vedea pe Monica Lovinescu și pe Virgil Ierunca. "E un miracol că vocile pe care le-am ascultat atât de ani capătă acum un chip pentru noi" – au spus.

In drum spre Piatra Neamț

GABRIEL LICEANU

Prefață la o întîlnire

Îmi aduc aminte că atunci cînd, în 1984, m-am despărțit la Paris de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, le-am spus, rîzind eu însuși de acest gînd: Ei bine, acum ne vom revedea cîndva în București, pe Bd. Monica Lovinescu colț cu Bd. Virgil Ierunca. Această miracolă îl trăim acum și chiar dacă nu există cele două bulevarduri care să le poarte numele, în topografia mai înaltă a spiritului ele sunt marcate, pentru noi.

Universul în care spiritul moare este cel al minciunii. Minciuna este asfixia spiritului. Dacă o lume coagulează și se închide în jurul minciunii, atunci tot locuitorii ei sunt condamnați să devină neoameni. Minciuna rostîtă la nesfîrșit amenință să devină adevărul acelei lumi. Neștiut, nerostit de nimeni, adevărul adevărărat se stinge și iese din memoria oamenilor. Cu vremea, nimeni nu mai stie care este relația cuvîntului cu lucrările. Limbajul însuși este asasinat și, odată cu el, omul ca purtător al lui. Dacă nu există cineva care să spună lucrurilor pe nume și să întrețină memoria adevărului, lumea aceea devine orwelliană, devine un cogmar fără fisură.

Cred că Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au fost dintre acei foarte puțini care au avut puterea și răbdarea (și curajul – căci Big Brother stă să se deplaseze la Paris și să lovească spre a împiedica rostirea adevărului) de a spune lucrurilor pe nume vîreme de 40 de ani, pentru ca universul minciunii să se închidă, definitiv, în jurul nostru. Nu este puțin iucru această putere și răbdare și curaj.

Salvind demnitatea cuvîntului, spunând lucrurilor pe nume – și acum dată-mi voie să mă adresez dumneavoastră – nu cred că ați făcut vreodată

"politică"; pentru că adevărul nu face politică, el nu este nici "de dreapta", nici "de stînga", ci pur și simplu este. I-ați ajutat în acest sens pe mulți dintre intelectualii noștri să rămână în spațiu adevărului sau, dacă rostirea adevărului nu era cu putință, să nu rostească, pentru nimic în lume, minciuna. Pe această, mulți-puțini, i-ați ajutat, prin veghe dumneavoastră, să reziste, să nu cadă, să nu dispere. I-ați căutat mai întîi cu grijă, i-ați descoperit, i-ați făcut efortul de a-i săzui, le-ați înregistrat existența și i-ați făcut-o publică. Le-ați dat onorul pe care-l meritau. Ați făcut din ei regula unei alte lumi, explicînd la nesfîrșit ce înseamnă, pentru cei ce lucrau cu cuvînte, să nu-ți prostitionezi cuvîntele.

Apoi, i-ați împiedicat pesemne pe mulți să nu obosescă, să nu facă în cele din urmă, și ei, pactul cu diavolul. Într-o lume în care rinocerizarea crescîndă poate să o adică să scuze și minciuna și compromisul. Pe această nu și veți să niocidă, pentru că nici ei nu se știu, pentru că nici ei nu știu că le-ați fost alături spre a le împiedica alunecarea.

În sfîrșit, pe cei care făcuseră pactul, i-ați împiedicat să se miște nestingherit în spațiu căderii lor. I-ați făcut, dacă nu să se rușineze, cel puțin să se teamă de sila publică și să stie că nu pot face rău pe tăcute și nenumiți. Ați atras de aceea tot atita ură asupra dumneavoastră, cătă recunoașteră și iubire din partea celor laiți. Ați primit, la rîndul dumneavoastră, suprema răspălată de care poate să aibă parte un om: să fie urit și jubit în numele celei mai generoase intransigente: intransigența adevărului. Nu ați crutat, în numele acestei singure și adevărate cenzuri, pe nimeni: nici pe cei mai mari scriitori, nici pe cei mai apropiati prietenii. V-ați înfrînt admiratia și iubirea, de dragul celeilalte iubiri. Ați devenit o instantă prin singurul mod în care se poate deveni o instantă: slujind-o pur și simplu.

Cum atât ați făcut și sănătății pentru lumea noastră pe care nu ați părăsit-o vîreme de 40 de ani.

14 septembrie 1993, Piatra Neamț

Fundatia Humanitas organizează vineri, 24 septembrie ora 18, la Muzeul Tânărului Român (Soseaua Kisseloff nr. 3) o întîlnire a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca cu publicul din București.

Tema dezbatării: După trei ani

Memorie și uitare. Unde ne aflăm pe drumul despărțirii de comunism.

Aici nu mai este "Europa Liberă". Deși am fost în față unui microfon atâtia ani, eu n-am nici un dar oratoric. Sunt incapabil de un discurs (de-aia am și notat adineauri aceste cuvînte puține). Mă împiedică de altfel și titlul cărtui: "Subiect și predicator". Subiectul și predicatorul implică o propoziție simplă. Dar eu am să vă spun o frază: sunt incințat că mă aflu în mijlocul dumneavoastră.

Vom articula deci și pe această cale, comunicarea pe unde cu o comunicare a urgentelor.

Ce a urgent aici și acum? E urgentă, cred eu, conștiința memoriei.

Să nu uităm.

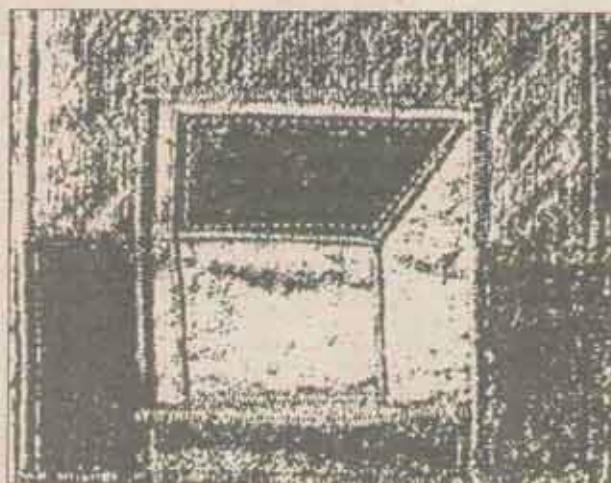
Să nu uităm împreună.

Vă mulțumesc!

(Sâmbătă 11 septembrie Librăria Humanitas, București)

MAGDA CÂRNECI

O expoziție de Mariana Macri

Lumea de portă, standarde și embleme textile, lumea cunoscută a Marianei Macri, nu se mai află demult la prima sa expoziție. În primăvara alveolă luminoasă de la Teatrul Național ea și-a desfășurat din plin bogăția discretă, somptuoza sobră a tapiseriilor și colajelor sale textile, puțin bizară în contextul modernist și aseptic al arhitecturii locului.

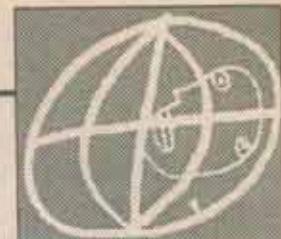
O ambientă de blindă detasare, de despărțire de vacanță lumii exterioare și de intrare într-o cordială formă de reculegere se construiește din compozitii mari, de o simplitate severă, armonizate contrapunctic cu piese mici, prețioase, într-un spațiu în care privirea e absorbită cu blindete din conjunctural și invitată să se purifice prin chiar privire. Invitată să urce, pentru că, suspendate pe verticală, compuse cu predilecție pe verticală, mai toate piesele invocă și exaltă simboluri ascensionale, într-o sugestivă coerentă a expresivului cu spiritualul.

Aș pune lucrările Marianei Macri sub semnul unui regasit sens tradițional și în același timp peren, al mășteșugului țesăturii și al mășteșugului în general. Un sens care face din practicarea aprofundată a unei tehnici, în acord cu principii mentale care o racordează la principii spirituale mai vaste, o cale de integrare a eului în adevărurile armonioase și coerente ale lumii. Refolosind materiale banale, umile – țesătură aspiră de în sau de cinerepă, resturi de bumbac și de materiale mai noble, recuperind cu migală frânturi de somptuoase brocaturi, firmituri de catifea și mătase, colajele Marianei Macri reactualizează un sens uitat, sau doar ocultat sub alte straturi, al actului de a țesa, a cose sau a colă țesăturii. Făcute sub azimutul unei inspirații de înălțare lăuntrică, practice cu o anumită curățenie, economie, reculegere, asemenea acte ale unei arte domestice, sau aza-zis decorative, pot deschide către înțeleșuri superioare.

E ceea ce dezvăluie constelația coerentă de semne pe care lucrările le exhibă, tăcut pentru privirea grăbită să inghită combinații pur plastice, dar elovent pentru privirea învățătă să descrie diverse nivele de semnificație ale simbolului. Constanță cu care obiectele Marianei Macri se pun sub semnul "portii", al "ferestrei", al "emblemei", al "arhitecturilor" verticale, dar mai ales al "scării", dezvăluie metafora centrală a acestui demers, focalizat în jurul unui elan ascensional, în care eul individual caută să se pună în acord cu dimensiunea verticală universală a lumii, echivalând treptele mășteșugului cu treptele unei urcări în sine și în înțeleșurile esențiale, perene ale existenței.

Pescuit, piesele Marianei Macri ar putea fi citite ca urme tesute, palpabile, ale unui itinerariu mental, lăuntric, în căutare de adevărăte repere. Să nu e lipsit de semnificație, mi se pare, că în expoziție acest efort de recuperare a unei dimensiuni mai adânci a mășteșugului țesăturii se întreprinde pe trei direcții diferite și, totuși, în final, convergente. Există lucrări care prelucră filonul vechii tapiserii populare românești, a celei oltenești mai cu seamă, căreia li caută și îscoperă o expresivitate modernă, compatibilă cu gustul contemporan. Există apoi tapiserii și colaje care reformulează în termeni moderni estetica tapiseriei medievale post-bizantine, de somptuoasă tradiție în spațiu ortodox românesc. Să există, în fine, lucrări care pleacă de la o economie strictă contemporană a folosirii semnului în imagine, pentru a redescoperi și pe această cale geometrică și abstractă, aceleași vocabular esențial ai cîtorva simboluri perene, descoperit și în arta arhaică și în arta medievală din spațiu cultural românesc.

N-ă vedea o întimplare în această întrețină desfășurare a discursului artistic al Marianei Macri, ci poate încercarea unei demonstrații echivalente cu mărturisirea unui crez artistic: egală valabilitate a surselor artistice dacă ele au acces la eterna vitalitate a simbolurilor. Stă poate aici un mesaj prețios pe care arta românească, printr-un filon caracteristic în care se aşază cu îndreptățire și arta Marianei Macri, îl rostește cu tenacitate în marea de discursuri babelice a artei contemporane internaționale.

KENO VERSECK

Ungaria – redescoperirea unui erou național...

Cînd, la începutul lunii aprilie 1990, s-au stabilit cîstigătorii primelor alegeri libere din Ungaria postcomunistă, filosoful și opozantul de altădată, Gáspár Miklós Tamás, observa că rezultatul înseamnă o restaurare a spiritului horthy. Afirmăția a declanșat un adevărat scandal și l-a determinat pe prim-ministrul nou ales, József Antall, să protesteze violent. Remarca lui Tamás se voia a fi atunci, și încă mult timp după aceea, o exagerare, dar – din perspectiva actuală – ea pare să se adeverească din ce în ce mai mult.

Trei ani și jumătate după protestul său atât de vehement, șeful Guvernului îl numește pe Horthy – aliațul lui Hitler: "un patriot ungur", afirmind că acesta nu a fost niciodată antisemit. Declarația pare a fi premonitorie: Miklós Horthy, cel care timp de un sfert de secol și-a marcat țara printre-o conducere cu totul reacționară și antisemită și care, în 1957, a murit și a fost îngropat la Lisabona, a fost exhumat și înmormântat public pe 4 septembrie la Kenderes, în sudul Ungariei.

Fostul contraamiral și susținător al imperiului, Horthy, care a condus Ungaria din iunie 1920 pînă în 15 octombrie 1944, a ajuns să se bucură de o bună reputație printre conducătorii de astăzi ai Ungariei. În timpul perioadei comuniste, ideologii partidului au denaturat, fără îndoială, atât de mult imaginea lui Horthy, încît ea a devenit aceea a unui "adevărat" hitlerist. Oarecum în opozitie cu această istorică și polițienii conservatori de după 1989 s-au ocupat intens de revizuirea istoriei naționale.

Unii membri conducători ai Guvernului și ai partidului de guvernămînt au preluat astăzi eclectice ambele puncte de vedere. O teză discutabilă despre epoca lui Horthy a dobîndit în Ungaria postcomunistă rangul unei doctrine dominante: Horthy, politicianul fără succese – se susține –, a împins, fără voia ei, Ungaria – care era amenințată de URSS și asuprîta de Germania – în alianță cu Hitler și în catastrofa dictaturii "cruci cu săgeți" din octombrie 1944 pînă la începutul anului 1945.

A vorbi despre teroarea și pogromul evreilor din Ungaria, comise după prăbușirea dictaturii sovietice, în 1919, de către armata albă a lui Horthy, aduce în

zilele noastre un ușor iz de propagandă comunistă. Față de acestea, "conducerea de groază a lui Béla Kun" este în ochii unor politicieni "tot ce se putea întîmpla mai rău în Ungaria", cu toate că teroarea lui Horthy a întrecut cu totul în calitate și cantitate pe cea a lui Béla Kun.

Tot astfel, conservatorii și cei de dreapta au minimizat rolul pe care l-a jucat Horthy în holocaustul a 400.000 de evrei unguri. Sub comuniști era greu de aflat că Horthy a vrut să impiedice deportarea evreilor din Budapesta. În schimb, astăzi această intenție este interpretată drept o dovedă a curajului și a patriotismului său. Realitatea este că, mai întîi, cu concursul lui Horthy, au fost evacuați evreii din provinciile ungurești; cînd a venit rîndul ghetoului din Budapesta, Horthy se afla deja în tratative secrete de armistițiu cu aliații. Totuși, deși pregătea desprinderea de Germania, el a lăsat să continue – pentru a nu-și trăda intențile – deportarea evreilor. Pe de altă parte, numele lui Horthy se leagă de legile antisemite ale anilor '20 (I) și de introducerea "legilor rasiale de la Nürnberg" în Ungaria anilor '30.

Scopul unei reevaluări pozitive a lui Horthy nu este reeditarea politicii de revizuire a granitelor pe care susținătorii imperiului au urmărit-o timp de aproape 25 de ani. Guvernul maghiar însuși știe că împotriva unei atari posibilități pledează atât conjunctura politică externă, cit și compoziția multinatională a teritoriilor din vechiul Imperiu austro-ungar. Totuși, nimici nu poate pretinde că ungurii au primit cu bucurie pierderea a două treimi din teritoriul lor în urma Tratatului de pace de la Trianon (1920). Aceasta, susține șeful Guvernului, Antall, îl mai face încă pe unguri să sufere.

De fapt, granitele stabilite la Trianon au fost dictate de interesele Antantei și de criterii etnice în mare parte conjuncturale. Milioane de locuitori ai Ungariei, o parte dintre ei în așezări gospodărești compacte, s-au regăsit peste noapte în alte state. Ungaria însăși se afla, după Trianon, într-un dezastru economic total, în timp ce țările vecine, care au profitat de Tratat, au înregistrat în esență numai avan-

tajele unei politici de forță. Este de remarcat totuși că există și unele circumstanțe istorice care au condus la deznodămîntul de la Trianon, precum politica agresivă de maghiarizare în părțile ungurești ale Imperiului habsburgic, circumstanțe care însă s-au sters înțet din constituția publică.

Între conservatorii unguri și naționaliști, la care s-ar adăuga și Guvernul, s-a stabilit un consens cum că Trianonul ar fi determinat intrucîtva soarta națională (analog sindromului Versailles). Vechea politică externă agresivă, iridentistă, este vizată ca o urmare fiindcă a pierderilor teritoriale – consecință fie a Tratatului de pace, fie – ca în teza naționaliștilor moderati – a faptului că Horthy și-ar fi pierdut treptat controlul conducerii sale.

Unii politicieni importanți de astăzi ai Ungariei sunt obsedăți de un complex al timpului lui Horthy: vicisitudinile istorice s-au abătut de cînd lumea asupra Ungariei și este o datorie să aperi nația împotriva acestora. Între politica actuală și cea a anilor '20-'30 există asemănări evidente. Guvernul, în spiritul lui, trebuie să spore un consens național strict. El duce de multe ori, față de statele vecine, o politică externă confrontativă, de necooperare. Rusia este privită în continuare ca o amenințare pentru existența Ungariei. Drept cel mai mare pericol în politică internă sunt considerate partidele și forțele de stingă; Guvernul este, de la începutul mandatului său, sensibil orientat spre dreapta.

De remarcat că Guvernul cu o asemenea politică nu pare să reprezinte deloc națională. Generații care definesc astăzi viața socială în Ungaria cunosc epoca lui Horthy numai din auze. În timp ce pentru aceste generații nici Trianon și nici perioada interbelică nu prezintă un interes real, o serie de membri ai Guvernului și ai partidului de guvernămînt și-au trăit tineretea în anii '30. Totuși, locul pe care-l va ocupa Horthy în viitor în Ungaria poate rămîne de apreciat și funcție de căi și ce oameni au fost la Kenderes pe 4 septembrie.

*Traducere și adaptare de
OANA ANTONESCU*

La începutul săptămînii peste 100 de intelectuali maghiari publicaseră o scrisoare de protest față de decizia Televiziunii, acuzînd intenția de a se folosi acest eveniment pentru "glorificarea epocii Horthy". Președintele Ungariei, Árpád Göncz, a refuzat să participe la ceremonia de la Kenderes, considerind însă că rămășițele pămîntei ale fostului lider au dreptul moral de a fi reinhumate în pămîntul natal. În schimb, opozitia de stingă nu a ezitat să remarcă că un om care a dus o politică naționalistă alături de fascisti, revendicînd teritoriile ale țărilor vecine, este astăzi ridicat la rangul de simbol național. Charta Democratică Maghiară, o asociație a intelectualilor, a organizat separat o ceremonie prin care a marcat "înmormîntarea epocii lui Horthy". Dincolo de toate aceste controverse, mai mult sau mai puțin virulente, concluzia care se desprinde poate fi formulată prin cuvintele lui Tamás Katona, consilier guvernamental: "Reinhumarea lui Horthy ne redă 25 de ani de istorie a Ungariei, cu toate virtuțile și vicele ei".

Două lucruri se mai pot spune despre acest eveniment. Mai întîi, că reinhumarea amiralului poate fi încadrată în tendința Ungariei de a-și recupera valorile naționale. După readucerea în țară în 1989 a osemintelor lui Imré Nagy, fostul premier din timpul revoluției din 1956, ceea ce a simbolizat ruptura de comunism, și a celor ale cardinalului Mindszenti, în 1991, cu intenția săvîdătă de a se reacorda bisericii rolul major în viața socială, reinhumarea lui Horthy semnifică un mod specific de reconsiderare a trecutului. Alt fapt major poate fi relevat din atitudinea favorabilă a conducătorilor de la Budapesta față de reabilitarea lui Horthy. Dincolo de controversele istorice legate de implicarea acestuia în exterminările evreilor din anii '40 sau în politică de cotropire alături de naziști, guvernul conservator al președintelui Antal a preferat o atitudine pragmatică. Deși s-a detasat în repetate rînduri de politică ultranationaliștilor, executivul a acceptat să facă o "plecăciune" în fața figurii lui Miklos Horthy, încercînd astfel să recuperere o parte din electoratul de dreapta. Anul viitor vor fi alegeri.

MARIAN CHIRIAC

...prin reînhumarea lui Horthy

În 4 septembrie, la Kenderes au venit cîteva zeci de mii de oameni, sositi din toată Ungaria. Funeraliile amiralului fără flotă Miklós Horthy au fost organizate de fizicii săi și de către Organizația Marinărilor Maghiari, care au ținut astfel să îndeplinească ultima dorință a fostului regent al Ungariei, mort pe pămînt străin.

La Kenderes, bătrîni militari unguri, în uniforme verzi încărcate de medalii ale epocii, au venit să-l salute pe cel care a fost comandanțul suprem al armatei. O gardă militară, însemnă că număr și nereprezentind oficial autoritățile, a dat onorul prin salve trase din niște puști parță scoase de la muzeu. Fețe bisericesti au elogiat pe cel dispărut pentru "curajul și faptele sale de bravură". Înalte oficialități ale Guvernului de la Budapesta au participat cu titlu privat, fiind prezenți șase membri ai Executivului. Primul-ministrul, József Antall, a fost, oarecum, reprezentat de soția sa. Toți aceștia au preferat să aibă o atitudine moderată, neimplicîndu-se în vreun fel în ceremonialul reinhumării.

În rest, la Kenderes au fost din toate cîte puțin: curioși ori bătrîni care reaminteau cui vorau să-i asculte că proprietarul Horthy a adus în satul său natal și școală și curenț electric, politicieni de extremă dreapta (inclusiv bine cunoscutul István Csurka), turiști și "skin-heads", dar îndeosebi maghiarul mijlociu care vede în fostul amiral un simbol al unei Ungarie mari și puternice. Publicații extremiste și antisemite, cărti, fotografii și hărți, sandvișuri și răcoritoare s-au vîndut în chioșcuri încropicite la fața locului, completând imaginea clasică a oricărui eveniment public.

Întreaga ceremonie din acea sămbătă de septembrie a fost transmisă în direct de Televiziunea budapesteană. Lucrul acesta, ca de fapt reinhumarea în sine, a fost subiect de controversă și dispute aprige. Pentru un timp, Ungaria a părut divizată.

500 lei pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI.

FOȘTI DEJINUȚI POLITICI, VETERANI DE RÂZBOI.

Cei interesați să rugăță să expedieze prin mandat postal suma de 500 lei pe adresa:

Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București. Totodată, cei interesați să rugăță să trimîndă adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa:

Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Adeverințele pentru abonamentele cu jumătate de preț sunt valabile pentru un an de zile.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori sunt sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN ESTUL EUROPEI și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉ.

Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia de reducere dacă contractează abonamente prin intermediul redacției, după cum urmează: ● reducere cu 24% (costul abonamentului este de 750 lei pe trimestru) pentru abonamentele cu ridicare de la sediu (Calea Victoriei 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor; ● reducere cu 10% (costul abonamentului este de 900 lei pe trimestru) pentru abonamentele cu expediere prin poștă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturi noastre deschise la Banca Comercială Ion Irinec S.A., București, Str. Doamnelor nr. 12: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificație: PENTRU REVISTA "22" sau trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 80 dolari pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibile: 140 DM anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), 600 franci francezi anual (300 franci pentru 6 luni, 150 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 100 dolari anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibile.

ATENȚIE! Noul nostru număr de tel./fax este 311.22.08

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Comea (redactor-șef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Horia Pepine (publicist comentator), Oana Armeanu (actualitate culturală), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corecțură), Alexandru Cirip (corecțură), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chișinău, Flori Sava (difuzare), Maria Filip (curier).

Responsabil de număr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax 311.22.08

ISSN-1220-5761

Tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC" SA
Calea Pieptei 114
Tehnoredactare
computerizată
Adrian Baltag
Revista "22"